

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

**Péče řádného hospodáře a jeho modifikace v nové právní
úpravě**

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Studijní program Právo a právní věda

Studijní obor Právo

Diplomová práce

**Péče řádného hospodáře a jeho modifikace v nové právní
úpravě**

Mgr. Lucie Šatrová

Vedoucí práce:

JUDr. Anna Outlá

Katedra obchodního práva

Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně pouze za využití uvedených zdrojů.

Plzeň, březen 2015

Ráda bych poděkovala vedoucí práce JUDr. Anně Outlé, za odborné vedení cenné rady a čas, který práci věnovala.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 ODPOVĚDNOST STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ.....	7
2.1 Odpovědnost.....	7
2.2 Statutární a jiné orgány obchodní společnosti	9
2.3 Povinnost péče řádného hospodáře statutárních a jiných orgánů na základě vzniklého právního vztahu.....	12
3 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A SOUVISEJÍCÍ POJMY	15
3.1 Fiduciární povinnosti jako základní termíny	15
3.1.1 Povinnost loajality	15
3.1.2 Povinnost péče	17
3.1.3 O fiduciárních povinnostech ve vztahu k české právní úpravě.....	18
3.2 Péče řádného hospodáře	20
3.2.1 Stručné historické souvislosti	21
3.2.2 Další pojmové znaky.....	22
3.2.3 Péče řádného hospodáře podle obchodního zákoníku	28
3.2.4 Péče řádného hospodáře podle nové úpravy	33
3.2.5 Péče řádného hospodáře v právu obchodních korporací.....	37
4 K NĚKTERÝM DŮSLEDKŮM PORUŠENÍ POVINNOSTI PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE PODLE ZOK	47
4.1 Povaha právního vztahu a jeho vliv na odpovědnost.....	47
4.2 Obrácené důkazní břemeno, povinnost k vydání získaného prospěchu a smlouva o vypořádání újmy	49
4.3 Další sankce pro členy orgánů obchodní korporace	52
4.3.1 Diskvalifikace člena orgánu obchodní korporace	52
4.3.2 Ručení za závazky společnosti v případě porušení diskvalifikace	55

4.3.3 Povinnost vydat prospěch získaný za poslední dva roky před insolvenčí	57
4.3.4 Neomezené ručení členů statutárního orgánu (i bývalých) za dluhy společnosti při úpadku společnosti.....	59
5 ZÁVĚR	63
RESUME.....	68
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK (ZÁKONŮ)	70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
Monografie	71
Odborné články.....	73
Online zdroje.....	74
Soudní rozhodnutí	74

1 ÚVOD

Termín „péče řádného hospodáře“ představuje jeden z právních nástrojů, jakým je možno korigovat a formálně regulovat chování jedince v rámci té které institucionální sítě. Jedná se o nástroj soukromoprávní úpravy, který po 1. 1. 2014 doznal, alespoň z formálního hlediska, mnohých změn, především v souvislosti s částečným začleněním obchodního práva do práva občanského. S účinností zákona č. 89/2012 Sb. (dále jen „nový občanský zákoník“ či „NOZ“) a především pak s účinností zákona č. 90/2012 Sb. (dále jen „zákon o obchodních korporacích“ či „ZOK“) přichází do úpravy jednání členů¹ statutárních orgánů kapitálových společností i jejich odpovědnosti za řádný výkon funkce řada formálních i obsahových posunů. Tématem předkládané diplomové práce je problematika péče řádného hospodáře a její následná modifikace v rámci nové právní úpravy, především tedy z pohledu soukromoprávní regulace, tj. dle NOZ a ZOK, s důrazem na důsledky pro členy statutárních orgánů obchodních korporací.

Institut péče řádného hospodáře byl explikován již v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníku (dále jen „obchodní zákoník“ nebo „ObchZ“), nicméně s účinností nové právní úpravy se jeho význam rozšiřuje a dále posouvá, zdůrazňuje a více specifikuje. Ve své diplomové práci se tedy budu věnovat stavu před rekodifikací i nastalým změnám a jejím důsledkům, přičemž cílem práce je, takto zjištěné stavy zkomparovat a zhodnotit potřebu jejich uvození do textu zákona.

Dosavadní úprava péče řádného hospodáře plynula pro členy statutárních orgánů z ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ., avšak obsah tohoto pojmu byl naplňován především prostřednictvím judikatury, neboť zákon se k obsahu pojmu nikterak blíže nevyjadřoval. Kromě judikatury se náplní těchto pojmů věnovala a věnuje také celá řada odborných statí, které umožňují výklad pojmu „řádný

¹ Z hlediska stanovené kapacity a účelu předkládané práce se omezují na zkoumání dané problematiky pouze ve vztahu k členům orgánů kapitálových společností, konkrétně na osobu jednatele společnosti s ručením omezeným a člena představenstva akciové společnosti, případně statutárního ředitele.

hospodář“ pochopit a v praxi také uplatnit. Tím nejzákladnějším posunem, který si je třeba v této souvislosti primárně uvědomit je to, že péče řádného hospodáře se nově přesouvá do generální úpravy občanskoprávních vztahů, do nově účinného občanského zákoníku, čímž tento institut získává daleko rozsáhlejší užití a daleko širší okruh adresátů dané právní úpravy. V novém občanském zákoníku najdeme úpravu povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře v obecné části, Hlavě II., dílu 3, jež upravuje postavení právnických osob v obecné rovině, jakožto *lex generalis*. Nově se tak podle § 159 odst. 1 NOZ vztahuje povinnost jednat s péčí řádného hospodáře na všechny fyzické osoby, které jsou jmenovány, voleny či jinak povolány (§ 152 odst. 2 NOZ) do funkce člena voleného orgánu každé právnické osoby, tedy nikoliv pouze členové orgánů obchodních korporací². Vedle takto obecně vymezených osob se tato povinnost vztahuje také na prokuristu (§ 152 odst. 2 NOZ) a do uvedené kategorie podle nové právní úpravy spadají taktéž členové orgánů právnických osob z oblasti veřejného práva³, členové orgánů obcí a krajů či správci svěřeneckého fondu (§ 1411 NOZ, tedy obecné ustanovení k povinnosti při správě cizího majetku). Podle NOZ tedy každý, kdo přijme funkci voleného orgánu, ji musí vykonávat s nezbytnou *loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí* (§ 159 odst. 1 NOZ), tedy s péčí řádného hospodáře. Nově tak tento obecný předpis obsahuje alespoň základní obsahové pojmy, kterými péči řádného hospodáře definuje, a to již přímo v samotném zákoně. Účinný občanský zákoník spojuje péči řádného hospodáře také s osobním uvážením každého jmenovaného, voleného či jinak povolaného člena, zda je schopen tuto funkci odpovědně a samostatně vykonávat. Pokud by totiž tato osoba věděla, že není z hlediska svých (nedostatečných) schopností a znalostí schopna funkci vykonávat, zákon podává vyvratitelnou domněnku, že tato osoba jednala nedbale a nese odpovědnost za škodu, kterou tímto svým jednáním právnické osobě způsobí.

Vztáhneme-li povinnost řádně pečovat na obchodní korporace, můžeme říci, že je tento institut pevně spojený s otázkou odpovědnosti statutárních orgánů obchodních korporací, která v ZOK doznává modernizace po vzoru západních

² BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. Právo. s. 375: 49.

právních řádů, což se projevuje především využití doktríny tzv. *business judgement rule* (pravidlo podnikatelského úsudku), které hovoří o tom, že „...pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou“ (§ 51 odst. 1 ZOK). Tento právní institut je do našeho právního řádu přenesen z angloamerického právního systému a vyjadřuje přiměřenost odpovědnosti statutárních orgánů v rámci veškerých podnikatelských aktivit. Jedná se o jistý korektiv k poměrně přísnému ustanovení NOZ, který se sice na první pohled může jevit jako zavedenou novinkou, nicméně z hlediska jeho obsahu byl českými soudy užíván již v období před účinností nové právní úpravy. V takto formulovaném znění však tento právní institut vybízí k několika otázkám. Jedná člen orgánu obchodní korporace v souladu s péčí řádného hospodáře, pokud jedná neinformovaně nebo nejedná v dobré víře, přesto ale pečlivě a s potřebnými znalostmi? Jinými slovy, může člen obchodní korporace jednat v rozporu s ustanovením § 51 odst. 1 ZOK, přesto však stále jedná v souladu s § 159 odst. 1 NOZ? Velmi podobně pak může nastat situace, že osoba sice nejednala v dobré víře a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, nicméně jednala s nezbytnou loajalitou. Ovšem jaké je referenční hledisko, podle kterého můžeme v praxi toto pravidlo uplatnit? Kdo je takovou rozumně uvažující osobou, která by v obdobné situaci jednala obdobně (§ 52 odst. 1 ZOK), tedy podle čeho může podnikatel poměřovat své kroky a podle čeho/ koho je následně může a má poměřovat soud, který rozhoduje o překročení či nepřekročení limitů při rozhodovací činnosti člena orgánu obchodní korporace? Jaké důsledky má uvození tohoto pojmu do ustanovení zákona o obchodních korporacích, pokud podle této myšlenky české soudy již prakticky rozhodovaly? Dílčím cílem v souvislosti s pravidlem podnikatelského úsudku je pro mne tedy nalezení odpovědi na otázku kdo, jak, při čem má podle pravidla podnikatelského úsudku jednat a jakým způsobem má být pravidlo podnikatelského úsudku uplatňováno.

³ K problematice aplikovatelnosti povinnosti péče řádného hospodáře pro členy orgánů právnických osob veřejného práva viz kapitola 2.3.

Jak jsem již uvedla výše, cílem předkládané diplomové práce tedy je zhodnocení a zdůraznění právních aspektů, které nová úprava přináší. Jako základní dělicí hledisko chci do své práce zařadit otázku fiduciárních povinností, které byly teoretiky práva označovány za základní stavební kameny péče řádného hospodáře ještě před účinností nové úpravy. Přestože fiduciární povinnosti nejsou problematikou nikterak novou a k danému tématu bylo napsáno i řečeno mnoho, považuji za nutné do své práce tyto povinnosti podrobit testu z hlediska vztahu k právnímu předpisu. Nová právní úprava rozdílně od původní tyto fiduciární povinnosti výslovně v jednotlivých ustanoveních zákona explikuje. Dílčím cílem předkládané práce je tedy porovnat oba zkoumané stavy a zjistit, z jakých důvodů a potřeb včlenil problematiku fiduciárních povinností do zákona výslovně a jaký přínos, změny a důsledky to pro právní a soudně rozhodovací praxi má. Z hlediska tohoto se v textu budu věnovat vyjasnění veškerých znaků, kterými nová právní úprava povinnost péče řádného hospodáře, postuluje, v čem se tedy nová úprava od staré liší, popř. zda se v důsledku skutečně liší.

Ve své diplomové práci se v úvodní kapitole zaměřím obecně na pojem odpovědnost a odpovědnost statutárních orgánů, tedy v jakém rozsahu ji statutární orgány mají a v jakém rozsahu došlo ke změnám v souvislosti s novou právní úpravou, tedy kdo a jak držel odpovědnost podle předcházející a nové právní úpravy. Dále pojednám o fiduciárních povinnostech, jakožto základních povinnostech, ze kterých musí řádný hospodář ve svém jednání vycházet. V souvislosti s fiduciárními povinnostmi, konkrétně s povinností loajality mne bude zajímat, jakým způsobem máme chápat význam slova „loajalita“, který nová právní úprava přináší jakožto doplňkový produkt, který je s řádnou péčí nutně spjat, a to jak v rovině právnických osob obecně, tak samozřejmě v právním prostoru obchodních korporací. V souvislosti s explikovanou loajalitou si je však třeba klást další otázky, jako např. na základě čeho tato loajalita vznikne, na základě jakého právního jednání, či zda je vůbec možno loajalitu kogentně vymáhat? Jakým způsobem tato loajalita dopadá na obchodní korporace?

Následně se již budu věnovat samotné problematice péče řádného hospodáře jakožto právnímu institutu. Stručně pojednám o historických

předlohách tohoto pojmu a letmo zmíním, jak a kde se tento pojem v československém a následně v českém právu objevoval. Dále se zaměřím na to, jakým způsobem péči řádného hospodáře vymezoval dřívější obchodní zákoník, tzn. jaké pojmové znaky předpis obsahoval a jak byly tyto znaky fakticky uplatňovány v praxi a judikatuře. Zde bych se především zaměřila na některé odborné diskuse, které se vedly nad jednotlivými pojmy, přičemž bych dále zaznamenala, s jakými dalšími povinnostmi lze tento institut spojovat. Následně se budu věnovat nové právní úpravě, tedy v jakém rozsahu došlo ke změně klíčových pojmů, zda došlo k jejich extenzi či nikoliv a jakým způsobem zákon tuto změnu uvozuje. Nicméně i zde je možno zhodnotit judikaturní postupy, neboť to byla právě judikatura, která již určitý čas před rekodifikací nasvědčovala nově zavedenému trendu, který právě nová právní úprava přináší, a to např. z hlediska zvýšení odpovědnosti jednatelů, respektive explikované rozšíření odpovědnostních institutů. Zajímat mne v této stěžejní části diplomové práce bude především to, jakým způsobem se formálně i obsahově proměnil pojem péče řádného hospodáře, který je nově vymezováno jako jednání „s potřebnými znalostmi, pečlivostí a loajalitou (§ 159 odst.1 NOZ).

Dalším významným subtématem této kapitoly následně bude pojednání o tom, jakým způsobem se obecná povinnost jednat s péčí řádného hospodáře promítá do práva obchodních korporací a zároveň jak výše popsaná doktrína „*business judgement rule*“ fakticky doplňuje a zjemňuje péči řádného hospodáře tím, že objektivizuje odpovědnost statutárních orgánů, když říká, že obchodní vedení nemůže odpovídat a nést veškerá rizika spojená s nejistou smlouvou. Z hlediska omezenosti práce se v souvislosti s obchodními korporacemi budu zabývat řádnou péčí pouze ve vztahu ke kapitálovým společnostem. Tuto kapitolu jako celek tedy považuji za naprosto stěžejní část celé statě diplomové práce, neboť by měla obsahovat veškeré podklady vedoucí k zodpovězení stanovených otázek a následnému objektivnímu splnění stanoveného cíle práce.

V poslední kapitole bych ráda stručně pohovořila o některých následcích, které porušení odpovědnosti, respektive nedodržení péče řádného hospodáře přináší pro statutární orgány obchodních korporací, tzn. jakým způsobem a do

jaké míry statutární orgán nese odpovědnost za jednání a konání společnosti, včetně odpovědnostních limitů, které nová právní úprava přináší, především v souvislosti s úpadkem společnosti.

V závěru své diplomové práce zhodnotím zjištěné poznatky a pokusím se zodpovědět výše stanovené výzkumné otázky. Následně zhodnotím naplnění stanovených cílů, přičemž bych ráda přidala úvahy *de lege ferenda*. Apriorní rizika zvoleného tématu za současného stavu neshledávám žádné. Cílem předkládané diplomové práce je komparace stavu právní úpravy z hlediska péče řádného hospodáře před a po účinnosti nové právní úpravy. Autorka práce si uvědomuje, že problematika péče řádného hospodáře je pojem sice často diskutovaný a hojně zmiňovaný, nicméně jeho hloubka a problematika je velmi složitá. Předkládaná práce nemá ambice na širokou vědeckou studii, ale představuje spíše pojednání o základních problémech, které jsou s termínem spojeny a tyto se snaží zdůraznit a přiblížit.

2 ODPOVĚDNOST STATUTÁRNÍCH ORGÁNŮ

2.1 Odpovědnost

Problematika významu a naplněnosti pojmu odpovědnost je otázkou, jíž se zabývají různé společenské obory. Má konotace, které zasahují do různých oborů lidské činnosti, nicméně pro naši věc je však klíčový pohled právní teorie. Předně je nutno uvést, že podobně jako v oblastech dalších, ani v otázce vymezení odpovědnosti nepadá mezi juristy plošná shoda. Encyklopedický slovník vysvětluje odpovědnost jako „*sekundární právní povinnost vznikající právnímu subjektu, který poruší primární právní povinnost vyplývající zejména ze zákona nebo ze smlouvy.*“⁴. Obecným znakem, vycházejícím z tohoto specifického druhu právního vztahu, je vznik sankce. Tato sankce je, hovoříme-li i odpovědnosti v právním smyslu, uvozena zákonem. Tento argument je možno ukotvit čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který stanovuje, že státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, způsobem, který stanoví pouze zákon. Nejtypičtějším případem odpovědnosti je podle Knappa odpovědnost v důsledku porušení povinnosti⁵, bez ohledu na to, zda tato odpovědnost vznikla konáním, nekonáním, příp. opomenutím. Smyslem zákonné úpravy je pak následně, krom mnohého dalšího, stanovit odpovídající sankci za porušení stanovené (primární) povinnosti. Vymezení právní odpovědnosti z hlediska výsledku, tedy sankce, je označováno jako tzv. sankční pojetí právní odpovědnosti, a je v české právní teorii převažující⁶. Za sankční je považováno proto, že v obecné rovině ztotožňuje právní odpovědnost s nastalou sekundární právní odpovědností, tedy sankcí. Právní teorie rozlišuje několik druhů odpovědnosti, od odpovědnosti trestní, správní, disciplinární až po několikero

⁴ Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník*. Encyklopedický dům Odeon. Praha. 1993. s. 770

⁵ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. C.H. BECK. Praha. 1995. s.247 : 200.

⁶ HANDLAR, J. Právní odpovědnost – netradiční zamýšlení nad tradičním pojmem. In. *Právník*. roč. CXLIII. č. 11. 2004. s. 1041-1065: 1045.

druhy soukromoprávní odpovědnosti⁷. Jakousi výhodou této právní odpovědnosti je její již zmíněná vynutitelnost a závaznost a z tohoto důvodu má právní odpovědnost výrazně preventivní i výchovný charakter⁸. V české právní teorii se pojem odpovědnosti diskutuje od 50. let minulého století, především v úvahách Š. Luby a V. Knappa⁹. Současní právní teoretikové k danému ještě doplňují nutnost naplněné konkrétní skutkové podstaty, neboť zákonný podklad sám o sobě ke vzniku odpovědnosti vést nemůže¹⁰. Nicméně občanský zákoník na vymezení odpovědnosti vždy dbal a také nadále dbá. Předcházející úprava občanského práva (podle zák. č. 40/1064 Sb., ve znění pozdějších předpisů) znala tři, resp. čtyři druhy odpovědnosti. Zákon rozlišoval odpovědnost za škodu, odpovědnost za vady a odpovědnost za prodlení. Čtvrtou kategorií představovaly tzv. kvazidelikty. Oproti tomu stávající úprava, definovaná v NOZu, redukuje dělení právní odpovědnosti a hovoří o smluvní a mimosmluvní povinnosti, resp. povinnosti k náhradě škody dané zákonem¹¹. Celková koncepce odpovědnosti se v nové, aktuální právní úpravě výrazně odlišuje. Nově v občanském zákoníku již nenajdeme termín „odpovědnost za škodu“, nýbrž tzv. závazky z deliktu. Uvedené pojetí tak nahrává chápání odpovědnosti jakožto sekundární povinnosti, která vzniká jako sankce za porušení povinnosti primární. Obecná povinnost k náhradě škody je uvozena ustanovení § 2910 NOZ, které rozlišuje mezi zásahem do absolutního práva poškozeného a mezi zásahem do jiného práva. V obou případech však vzniká škůdci povinnost nahradit škodu. Zasáhne-li škůdce do absolutního práva poškozeného, zákon zde dovozuje subjektivní odpovědnost, když škůdce vlastním jednáním zavinil porušení daného zákonného ustanovení. U zásahu do jiného práva nastává povinnost k náhradě újmy, pokud zaviněně porušil

⁷ K některým případům odpovědnosti, vzniklé v důsledku jednání statutárního orgánu podle ZOK viz kapitola č. 4.

⁸ HAJN, P. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1984, s. 142: 20.

⁹ Viz. Např. KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo. ČSAV. Praha. 1956.

¹⁰ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. roč. 138, č. 4. s. 298-333: 298; dále HANDLAR, J. Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. *Právník*. 2004. roč. 143 .č.11. s. 1041-1065: 1064.

¹¹ Srov. § 2894 odst. 2, § 2910 a § 2913 NOZ.

ustanovení, které toto jiné právo má chránit¹². K povinnosti nahradit škodu na absolutních právech vede subjektivní odpovědnost. Naopak u povinnosti k náhradě škody, jež vznikla důsledkem porušení smluvní povinnosti, již zákon subjektivní odpovědnost nevyžaduje. Zákon zde nevyžaduje zavinění (objektivní odpovědnost) a této povinnosti je možné se zprostit.

2.2 Statutární a jiné orgány obchodní společnosti

Nyní je na místě definovat alespoň v základu pojem statutárního orgánu. Pojem orgán obchodní společnosti není definován žádným zákonem, nicméně podle Dědiče jsou orgány obchodní společnosti „... *vnitřní útvary společnosti bez právní subjektivity tvořené určitou osobou nebo skupinou osob, které zajišťují fungování obchodní společnosti buď ve vztahu ke třetím osobám, nebo uvnitř obchodní společnosti.*“¹³. Právnícká osoba je v českém právu, a to bez ohledu na změnu kodifikace, pojímána na základě tzv. fikční teorie, která právníckou osobu chápe jako uměle, právně vytvořený subjekt, jemuž zákon přiznává určitá práva a povinnosti. Definici právnícké osoby i po rekodifikaci nabízí občanský zákoník, konkrétně v § 20 NOZ. Z hlediska problematiky této práce je nicméně významné, jakým způsobem tato právnícká osoba v právních vztazích vystupuje, kdo a jak za ni jedná. Zde dochází v porovnání se starou úpravou ke změně chápání. Podle staré úpravy mohla právnícká osoba jednat buď samostatně či prostřednictvím svého zástupce. § 13 odst. 1 ObchZ. totiž stanovoval, že „*právnícká osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce*“. Podle tohoto ustanovení tak bylo možno rozlišovat přímé či nepřímé jednání právnícké osoby. Nová právní úprava však přináší terminologickou přesmyčku, když v § 151 NOZ redukuje jednání za právníckou osobu, neboť každý, kdo podle nové právní úpravy jedná za právníckou osobu, jedná za ni, tedy v zastoupení. Zákon zde zdůrazňuje zastupitelskou úlohu členů orgánů právnícké osoby, když výslovně stanovuje, že

¹² RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013. s. 476: 406-409.

¹³ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl I., § 1 - §92e*. 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002. s. 846: 441.

jimi projevená vůle nahrazuje vůli právnické osoby, respektive je jí přičtena. Změna je tedy čistě terminologická.

Za právnickou osobu tedy podle zákona jedná člen jejího orgánu. Co je orgán právnické osoby zákon nedefinuje, nicméně dále je rozděluje na orgány kolektivní, individuální (§ 152 odst. 1 NOZ). Z dikce zákona pak vyplývá, že jednotlivé orgány jsou obsazovány členy, které mohou být voleni, jmenováni či jinak povoláni (§ 152 odst. 2 NOZ)¹⁴. Toto rozlišení má pak význam pro jednotlivá dílčí ustanovení zákona, když některá se vztahují pouze na volené členy (např. § 153 – 155, § 157, § 158 odst. 3 NOZ), jiné mají účinky pro všechny členy orgánů právnických osob (např. § 151, § 158 odst. 1, 2). Specifická pravidla pak nový občanský zákoník stanovuje právě pro statutární orgán právnické osoby. Zákon sám o sobě definici statutárního orgánu nenabízí. V § 163 nového občanského zákoníku je však vymezen interní rozsah působnosti statutárního orgánu, tedy jeho postavení v rámci uspořádané struktury právnické osoby. Lasák v komentáři k tomuto ustanovení doplňuje, že se jedná o tzv. zbytkovou působnost statutárního orgánu¹⁵. Zbytková proto, že do působnosti statutárního orgánu spadá veškeré rozhodování a veškeré jednání, které není zakladatelským jednáním, zákonem nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci svěřena jinému orgánu dané právnické osoby. Naproti tomu následující ustanovení zákona vymezuje působnost statutárního orgánu na venek vůči 3. osobám. § 164 odst. 1 generálně stanovuje možnost člena statutárního orgánu zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Z výše uvedené tak vyplývá, že statutární orgán je *sui generis* zástupce právnické osoby a jeho pověření je dáno přímo zákonem, stejně jako jeho případné omezení. Zastupování právnické osoby statutárním orgánem je toliko řízeno všeobecným ustanovením občanského zákoníku o zastoupení, tedy § 436 – 440 NOZ. Podle mého názoru je možno tato všeobecná ustanovení o zastoupení bez problémů užít, neboť jejich užití neodporuje žádnému jinému ustanovení. Tak

¹⁴ Pojem „jinak povolání“ je chápán jako zbytková kategorie, která zahrnuje vznik každé funkce člena orgánu právnické osoby. Autoři Dědič a Lasák spojují termín „jinak povolána“ s přijetím funkce člena orgánu právnické osoby jinou právnickou osobou (Blíže: DĚDIČ, J., LASÁK, J. Právnická osoba jako člen orgánu obchodní korporace-vybrané otázky (1. část). In. *Obchodněprávní revue*. 2013. roč. 5. č. 11-12. s. 305-311: 306.)

¹⁵ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I. Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2380: 822.

například všeobecné ustanovení o konfliktu zájmu je možné na jednání statutárního orgánu vztáhnout. Speciální úpravu v této otázce přináší samotný zákon o obchodních korporacích, který v § 54 a následujícím stanovuje oznamovací povinnost člena statutárního orgánu vůči ostatním členům, kontrolnímu popř. nejvyššímu orgánu. Tato informační povinnost se podle § 54 odst. 1 ZOK vztahuje na okamžik, kdy se člen orgánu obchodní korporace dozví, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu zájmů. Jakmile dojde ke vzniku dané skutečnosti, vzniká členu orgánu povinnost bez zbytečného odkladu informovat ostatní členy orgánu, jehož je členem a kontrolní orgán. Není-li kontrolní orgán zřízen, informuje orgán nejvyšší. I přes splnění informační povinnost musí člen orgánu podle § 54 odst. 3 jednat v zájmu obchodní korporace, tzn., že splnění informační povinnosti jej nezbavuje povinnost loajality. Zároveň může podle § 54 odst. 3 ZOK rozhodnout kontrolní nebo nejvyšší orgán společnosti o tom, že na přechodnou dobu pozastaví členu orgánu výkon funkce. Podle Lasáka je tedy v případě nesplnění této notifikační povinnosti možno přistoupit k uplatnění ustanovení občanského zákoníku ve smyslu § 437 odst. 2, který v důsledku pro danou právnickou osobu stanovuje, že se tato bude muset dovolat neplatnosti, pokud ovšem třetí osoba, s níž člen právnické osoby jednal, o střetu zájmů věděla¹⁶. § 164 odst. 1 pak v návaznosti na ustanovení § 438 odst. 1 umožňuje substituční zastoupení, ovšem toto je omezeno poslední větou § 164 odst. 2, který stanovuje, že není možno udělit generální plnou moc k zastupování společnosti, resp. není možné, aby za člena orgánu jednala jiná osoba, jelikož zákon přímo stanovuje, že takovéto zmocnění je možné pouze k určitému právnímu jednání. Statutární orgán nicméně z hlediska rozsahu může jednat za právnickou osobu v mezích svého zástupčího oprávnění ve smyslu § 440 odst. 1. a samozřejmě v mezích, které stanoví rozhodnutí jiných (zpravidla nejvyšších) orgánů právnické osoby. Všeobecná ustanovení o zastoupení co do přičítání dobré víry jsou nicméně pro právnickou osobu zpřísněny, a to § 151 odst. 2., který pro jednání právnické osoby prostřednictvím člena jejího orgánu stanovuje, že v takovémto jednání se dobrá víra přičítá samotné právnické osobě.

¹⁶ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s 2380: 844.

2.3 Povinnost péče řádného hospodáře statutárních a jiných orgánů na základě vzniklého právního vztahu.

V zásadě je možné říci, že odpovědnost, respektive povinnost počínat si s odpovědností ve svém jednání má každý volený členem orgánu právnické osoby, což je dáno § 159 odst. 1 NOZ. Vzhledem k úpravě péče řádného hospodáře je možné vyslovit, že tato povinnost se vztahuje na všechny volené členy právnické osoby soukromého práva. Otázkou může být, zda se uvedená povinnost vztahuje také na volené členy orgánů právnických osob práva veřejného. Z ustanovení § 20 odst. 2 NOZ plyne subsidiární povinnost užití civilního kodexu, nevylučuje-li to povaha veřejnoprávní právnické osoby. Komentátoři nové úpravy se této problematice nijak významně nevěnují. P. Bezouška ve své knize např. v komentáři k ustanovení § 20 NOZ poznamenává, že konkrétně řádná péče, tak jak ji upravuje ustanovení § 159 NOZ je aplikovatelné na členy orgánů veřejného práva, přičemž autor výslovně hovoří o starostech či zastupitelích obce¹⁷. Stejně tak autor argumentuje v komentáři k samotnému ustanovení § 159 NOZ, když jednoznačně stanovuje, že povinnost jednat s péčí řádného hospodáře se vztahuje také na členy orgánů právnických osob veřejného práva¹⁸. Stejně tak argumentuje Korbel, který zdůrazňuje subsidiární užití nového občanského zákoníku také pro právnické osoby veřejného práva, pokud se uvedené slučuje s jejich právní povahou a pokud zákon, jímž byly tyto právnické osoby zřízeny, nestanoví jinak. Právě řádná péče a loajalita jsou podle autora specifické instituty, jež neodporují povaze právnické osoby veřejného práva a je tedy možné je od nich vyžadovat¹⁹. Ostatně také Lasák dovozuje stejným způsobem, když podle jeho názoru je možné aplikovat § 159 odst. 1 NOZ také na státní podniky²⁰. Z uvedeného tedy soudím, že konkrétně povinnost jednat s péčí řádného hospodáře odpovídá právní povaze také právnických osob veřejného práva a členové orgánů těchto právnických osob

¹⁷ BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník-nejdůležitější změny*. 1. vydání. Nakladatelství ANAG. Praha. 2013. s 375: 42.

¹⁸ BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník-nejdůležitější změny*. 1. vydání. Nakladatelství ANAG. Praha. 2013. s 375: 49.

¹⁹ KORBEL, F. *Právnické osoby v NOZ. Právo & Byznys: magazín pro právnickou obec a top management*, roč. 2013, č. 10, vyšlo 25.9.2013.

²⁰ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. C.H. Beck. Praha. 2014. s. 2380: 817.

by měli tuto zákonnou povinnost v celé šíři při svém jednání uplatňovat. Samozřejmě vždy s přihlédnutím k ostatním zákonným mantinelům, které v tomto případě mohou představovat zákony týkající se hospodaření se státním majetkem. Diskuse nad charakterem skutkové podstaty porušení povinnosti při správě cizího majetku nicméně není předmětem této práce, byť zde přímé spojení jistě existuje.

Abychom mohli posoudit odpovědnost, kterou volený člen orgánu právnické osoby má, je nutno posoudit, jaký právní vztah mezi ním a právnickou osobou vlastně vzniká. Tento právní poměr nicméně na úrovni občanského práva řešen není. Excindační metodou nicméně můžeme určit, že testovaný právní vztah není vztahem pracovně-právním, kterým by byla založena povinnost výkonu závislé práce, jak jej definuje § 2 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. Jak uvádí Dvořák, povaha vzniklého vztahu ani zákonem uložené povinnosti, které členu voleného orgánu právnické osoby vznikají, danému vztahu neodpovídají²¹. Jedná se o vztah atypický, který je možno specifikovat innominátní smlouvou (manažerskou), nicméně nejbližší je tento vztah svou povahou k ustanovení o příkazní smlouvě, jež upravuje občanský zákoník v § 2430 a násl. Pro právní režim obchodních korporací je úprava pregnantnější. V § 59 ZOK zákonodárce stanovuje, že právní vztah, který vzniká mezi voleným členem orgánu obchodní korporace a obchodní korporací, se řídí ustanovením občanského zákoníku o příkazní smlouvě. Nicméně užití ustanovení o příkazu je subsidiární, neboť § 59 ZOK a priori nabízí uzavření tzv. Smlouvy o výkonu funkce. Podle Lasáka je však možno toto ustanovení týkající se výhradně obchodních korporací co do subsidiární povinnosti užití občanského zákoníku vztáhnout obecně na volené členy orgánů právnických osob²². Vyjdeme-li tedy z ustanovení občanského zákoníku o příkazní smlouvě, i zde najdeme ustanovení, které explicitně stanoví povinnost řádného výkonu funkce a případný vznik odpovědnosti za vzniklou škodu. Takovým ustanovením je např. § 2432 odst. 1, který jasně stanovuje povinnost plnit příkaz poctivě a pečlivě. Porušením této povinnosti vzniká obecná

²¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek I. Wolters Kluwert. Praha. 2014. s. 1736: 529.

²² LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vydání. C.H. Beck. Praha. 2014. s 2380: 816.

povinnost k náhradě škody, která je dána samotnou povahou závazkového vztahu. Z uvedeného tak můžeme uzavřít, že vztah mezi členem orgánu a právnickou osobou obecně je vztah smluvního charakteru²³, jehož obecnou úpravu nalezneme v občanském zákoníku, speciálně pak v zákoně o obchodních korporacích.

²³ K diskusi o smluvní či zákonné povaze péče řádného hospodáře viz kapitola 4.1.

3 PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE A SOUVISEJÍCÍ POJMY

3.1 Fiduciární povinnosti jako základní termíny

Hledáme-li základní měřítko, jakým způsobem má člen orgánu jednat a společnost spravovat, jednou z odpovědí jsou, v teorii velmi často diskutované, fiduciární povinnosti. Např. podle O. Řeháka představují tyto povinnosti základní koncept a veškeré další povinnosti představují jejich odvozeninu, případně jinou modifikaci²⁴ Za fiduciární povinnosti označujeme povinnost loajality (*duty of loyalty*) a povinnost péče (*duty of care*), jejich nedodržení představuje základní měrné pochybení ve výkonu funkce a nese odpovědnostní následky. Povinnost péče představuje nárok kladený na kvalitu jednání člena orgánu, zatímco povinnost loajality vyjadřuje bazální požadavek na vztah člena orgánu k dané společnosti. Právě tyto dvě základní povinnosti jsou spojovány s vymezením pojmu řádný hospodář a s péčí, kterou má taková osoba vykonávat.

3.1.1 Povinnost loajality

Členové orgánů kapitálových společností mají povinnost jednat při výkonu funkce v zájmu společnosti jako celku a tento zájem upřednostňovat před zájmem svým i zájmem jednotlivých akcionářů, společníků nebo dalších třetích osob²⁵. Tato povinnost členů orgánů je dána jak *ex lege*, tak i smluvním ujednáním. Podle staré úpravy vyplývala tato povinnost ze subsidiární úpravy mandátní smlouvy (srov. § 66 odst. 2 a § 567 odst. 2 ObchZ.) či dalších ustanovení (§ 194 odst. 5 ObchZ.). V rámci nové úpravy kromě toho dovozujeme danou povinnost jak z občanského zákoníku, tak ze zákona o obchodních korporacích. Zájem společnosti je nicméně termín spekulativní. Co je či není v zájmu společnosti,

²⁴ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. xv, s. 184: 99; Srov. HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. In. *Právní rozhledy*. 2007. č. 11. s. 413-416: 415.

²⁵ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. xv, s. 18: 100-101.

můžeme částečně nalézt v zakladatelských dokumentech společnosti, ovšem vždy je potřeba provést hodnocení *ad hoc*. Za zájem společnosti tak můžeme považovat udržování ekonomické aktivity společnosti a zvyšování její rentability ve vztahu k vymezenému účelu²⁶. Explikování a neustálé poměřování jednání člena orgánu vůči principu loajality má výrazně praktický přesah. S. Černá tuto praktičnost vymezuje ve vztahu k jednání akcionáře, nicméně teorie je uplatnitelná plošně především na členy volených orgánů. Princip loajality může být užíváno jako výkladové pravidlo, podle kterého je možné poměřovat jednotlivé vykonané jednání. Můžeme mu přiřknout také funkci regulační, tedy jako obecné pravidlo, které stanovuje, jakým způsobem jednat. Černá vedle těchto dvou možností hovoří dále o tzv. derogačním významu, kdy je možné užít pravidlo loajality k odvrácení jednání, třebaže zákonného, které nicméně směřuje proti zájmům společnosti²⁷. Vedle těchto funkcí je dle mého názoru možno chápat povinnost loajality také ve smyslu iniciačním, jakožto jistý aktivizační nástroj pro aktivní naplňování předmětu a cíle společnosti. To ostatně naznačil také J. Dědič, když poznamenal, že od člena představenstva akciové společnosti je kromě jednání v jejím zájmu také vyžadováno, „... *aby se aktivně se zájmy společnosti seznamoval*.“²⁸. Poněkud minimalisticky se k věci staví J. Bejček, pro kterého je loajalita nutnou součástí odbornosti, třebaže připouští, že loajalita může mít i širší přesahy. Loajalitu spojuje s termínem „*diligentia quam in suis*“. Tento termín podle Oxfordského slovníku znamená „péči ve vlastních záležitostech“ a jedná se o pojem z římského práva, jehož význam spočíval v povinnosti péče opatrovníka v těch oblastech, které spadaly do jeho okruhu zájmů²⁹. Reprezentant si při správě společnost má počínat jako při správě vlastních záležitostí, nicméně tím „vlastním“ pro něj má být právě ona společnost a nikdy nesmí uplatnit své zájmy před jejími³⁰.

²⁶ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Vyd. 1. Praha: ASPI, ©2006. s.360: 242.

²⁷ *Ibidem*: 186.

²⁸ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III., §176 - §220zb*. 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002.s 1747-3055 (1312): 2417.

²⁹ Oxfordský slovník [online]:

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195369380.001.0001/acref-9780195369380-e-559>

k 13.2.2015.

³⁰ BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007. č. 17. s. 614- 615.

Princip loajality³¹ je hojně diskutován také v americké právní praxi, kde je vysvětlován jako povinnost upřednostnit zájem společnosti nad zájmem vlastním³². Historickou souvislost má vznik této povinnosti s právním rámcem zastoupení, kde se jedna osoba zavazuje konat ve prospěch a v zájmu osoby druhé. R. C. Clark povinnost loajality vymezuje na základě vypořádaných, opakujících se situací, proměnných a případných konfliktních situací, podle kterých lze existenci loajality dovodit³³. Jedná se o aktivní součásti pojmu loajalita. Clark hovoří o umu základního sebeobchodování spočívajícího ve schopnosti rozhodovat o transakcích společnosti podle objektivních kritérií³⁴. Další proměnnou jsou mzdy vedoucím pracovníkům, které mají odpovídat vykonaným službám pro společnost³⁵ a přivlastnění si majetku společnosti z titulu vedoucí pozice. Clark v této souvislosti hovoří spíše o přivlastnění užítku nikoliv majetku jako takového³⁶. Poslední konfliktní linií je jednání vycházející ze smíšených motivů, které představuje jakousi směs výše uvedených situací. Veškeré tyto body představují jen některé možné linie, nejsou taxativním výčtem, který by definoval a rámoval zdroje povinnosti loajality. Povinnost loajality je v různých právních rádech lemována různými instituty, od zákonných ustanovení (povinnost péče řádného hospodáře) po povinnost vzniklou ze smluvního ujednání.

3.1.2 Povinnost péče

Povinnost péče představuje určitý základní, minimální standart kvality výkonu funkce člena představenstva. Jedná se o hledisko, podle kterého je možné rozdělit nežádoucí výsledky rozhodovacích procesů vedoucích představitelů společnosti na ty, které mají reverzibilní charakter a na ty, které ústí ve vznik

³¹ Text je součástí vlastní seminární práce autorky na téma „Pravidlo podnikatelského úsudku podle Zákona o obchodních korporacích“.

³² PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2007. s. 98: 49.

³³ CLARK, R.CH. *Firemní právo*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 985: 194

³⁴ Ibidem: 223.

³⁵ Ibidem: 250.

³⁶ Ibidem: 230.

odpovědnosti³⁷. R. C. Clark k pravidlu povinnosti péče dodává, že z rozhodování amerických soudů lze vyvodit tři základní příklady porušení povinnosti péče. Jedná se o (1) pasivitu (2) hrubě nedbalé jednání a tzv. (3) obecnou nedbalost, která představuje spíše nadřazený, začleňující pojem³⁸. Nejčastějším způsobem porušení povinnosti péče je nicméně pasivita. K té dochází zpravidla tehdy, nevykonává-li statutární orgán své povinnosti, jak by měl, případně figuruje-li pouze jako tzv. „bílý kůň“ společnosti. V případě *Francis versus United Jersey Bank (N. J. 1981)* definovala americká judikatura, jakým způsobem došlo k porušení pasivity, když dovodila, že statutární orgán musí (1) mít základní znalosti o podniku (2) musí být neustále informován o aktivitách společnosti (3) musí monitorovat všechny obecné záležitosti společnosti, nikoliv každodenní maličkosti (4) musí se účastnit všech schůzí představenstva společnosti (5) musí pravidelně kontrolovat účetní knihy společnosti (6) musí se zajímat o pochybné aktivity, ohradit se proti nezákonným krokům a tyto konzultovat s danými odborníky, případně na svou funkci rezignovat³⁹.

3.1.3 O fiduciárních povinnostech ve vztahu k české právní úpravě

Fiduciární povinnosti, jakožto základní stavební kameny řádného výkonu správy společnosti byly podobně jako v zahraniční praxi diskutovány v kruhu odborníků již dávno před účinností nových předpisů občanského i korporálního práva. Nová právní úprava tyto sice složité, nicméně judikaturou, praxí i vědou dovozené pojmy zakomponovala přímo do textu zákona. Otázkou však zůstává, zda si právní praxe vážně žádala explicitní zákonnou úpravu těchto spíše intuitivních institutů.

³⁷ PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 98: 25.

³⁸ CLARK, R.CH. *Firemní právo*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 985:175.

³⁹ *Francis versus United Jersey Bank (N. J. 1981)*.

Vzhledem k tomu, že povinnost loajality je považována za jednu ze zásad obchodního práva⁴⁰, je českou judikaturou považována za významný prvek posuzování nároků na vedení společnosti. Povinnost loajality posuzovaly české soudy extenzivně ještě dlouho před účinností nové úpravy. Příkladem může být rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Cdo 387/2006, kterým dovolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního i druhého stupně právě s odkazem na porušení povinnosti loajality, jakožto jednoho ze základních obchodněprávních principů. Nejvyšší soud v tomto svém rozhodnutí dovodil, že i převod obchodního podílu podléhá povinnosti loajality, když převzt obchodní podíl společnosti lze pouze na osobu, která bude se svým podílem (společností) následně nakládat způsobem, který povede k řádnému chodu společnosti. Velmi podobně ctil otázku povinnosti loajality a její extenze co do povinných osob Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 22. února 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009, když dovodil, že uvedená povinnost se vztahuje na všechny společníky společnosti s ručením omezeným, třebaže tato není v zákoně výslovně stanovena a třebaže na ně nespádají výslovné povinnosti, které mají členové volených orgánů.

Povinnost péče v české judikatuře je pak již těsněji spojena s povinností řádného hospodáře. Starší judikatura v souvislosti s touto povinností dbala na rozlišení povinnosti náležité péče ve smyslu § 194 odst. 5 ObchZ. a péče tzv. odborné. Pojednání o těchto a dalších pojmech bude obsahem následující kapitoly.

⁴⁰ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Vyd. 1. Praha: ASPI, ©2006. s. 360: 185.

3.2 Péče řádného hospodáře

Péče řádného hospodáře je jedním ze základních atributů jednání členů orgánů. Tento pojem se v právním řádu České republiky vyskytl prvně až v roce 1998, v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině a dále pak v roce 2000, v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku, v souvislosti s výkonem péče zástavního věřitele nad svěřenou věcí a také v souvislosti s výkonem funkce správce dědictví⁴¹. Nicméně, jak jsem již několikrát uvedla, jednalo se o pojem doktrinní a jeho obsah byl dovozován především judikatorními nálezy. Tak např. Nejvyšší soud České republiky dovozoval, že „...*Pojem péče řádného hospodáře je (...) nezbytné vykládat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek, přičemž je k tomu vybaven alespoň minimálními potřebnými znalostmi a dovednostmi.*“⁴². Podle Čecha by osoba řádného hospodáře měla být osobou „*dostatečně rozumnou, vzdělanou, zkušenou a pečlivou osobu. Nemusí disponovat profesionálními znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi z oblasti práva, ekonomie, výroby, jež jsou pro provozování podniku nezbytné. Není povinován odbornou péčí.*“⁴³. Další volnější definice zase charakterizuje pojem péče řádného hospodáře čtyřmi faktory: osobní výkon funkce, profesionalita, pečlivost a loajalita⁴⁴.

Potřeba vymezení tohoto institutu spočívá v nutnosti vymezit jednotlivá práva a povinnosti na dvou stranách funkčních jednotek společnosti. Při vytváření správy každé společnosti vzniká otázka, jakým způsobem vyřešit vzájemné vztahy dvou entit, tedy vztah akcionářů či běžných společníků a řídicího výkonného managementu kapitálové společnosti. Tento vztah je označován jako tzv. *principal - agent* vztah, kde proti sobě soutěží zájmy osob, které do společnosti

⁴¹ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 143.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2001, sp. zn. 5 Tdo 1538/2006.

⁴³ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007. č. 3. s. 4-15: 6.

⁴⁴ ELIÁŠ, K. a DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. xxxv, s. 503: 305.

vložili své investice a zájmy osob, které jsou povoláni k péči o tyto investice a kteří se snaží z výkonu svěřené funkce maximalizovat zisk⁴⁵. Péče řádného hospodáře představuje jistý standard plnění svěřených povinností, jejímž účelem je vyřešení výše uvedeného střetu zájmů.

3.2.1 Stručné historické souvislosti

Historické kořeny má péče řádného hospodáře tradičně v římském právu. Tímto římským vzorem byl institut „péče řádného otce rodiny“ (*diligentia pater familias*). Porušení této péče vznikala římskému občanu odpovědnost za *culpa*, která v římském právu představovala nadřazený pojem, jež zahrnoval jak úmysl, tak nedbalost. Tento standard péče byl objektivním hlediskem, který platil pro všechny a uplatňoval se za stejných podmínek. Rozhodoval-li soud o porušení této péče, zjišťoval nejprve veškeré okolnosti případu, a když tyto dostatečně bezpečně poznal, zjišťoval, jakým způsobem by se v obdobné situaci chovala jiná, průměrně opatrná osoba, který by jednala za stejných okolností⁴⁶. Vzhledem k tomu, že současný občanský zákoník významně vychází z tzv. obecného zákoníku občanského (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*, dále jen „ABGB“), není překvapením, že prvky péče řádného hospodáře nalezneme právě v tomto zdroji. Po obsahové stránce nacházíme jistý nutný standard péče např. v § 1297⁴⁷ či na něj navazující ustanovení § 1299⁴⁸ ABGB. Obecný zákoník občanský tak v prvním zmíněném paragrafu dává základ aktuální české úpravě, která jako

⁴⁵ POKORNÁ, J. K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti. In. ČERNÁ, S., ed. *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: ASPI. 2008. s. 370: 286.

⁴⁶ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 139.

⁴⁷ § 1297 ABGB říká: „*Ale také se předpokládá, že každý, kdo má rozum, jest schopen takového stupně bedlivosti a pozornosti, jehož lze užití při obyčejných schopnostech. Kdo však při jednáních, při nichž se zkracují práva jiného, opomine tento stupeň bedlivosti nebo pozornosti, dopouští se nedopatření.*“ (Rouček, Sedláček a kol., 1937: 756)

⁴⁸ § 1299 ABGB říká: „*Kdo se veřejně přiznává k nějakému úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu, anebo kdo, nejsa nucen, dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštní umělecké znalosti nebo neobyčejnou bedlivost a potřebné, ne obyčejné znalosti; musí tedy odpovídati za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu přenechal jednání, o jeho nezkušenosti, nebo mohl-li vědět při obyčejné pozornosti, jest zároveň vinen nedopatření.*“ (Rouček, Sedláček a kol., 1937: 769)

základní poměrné kritérium předpokládá obvyčejnou, rozumně uvažující osobu. Zdrojem převzatým do aktuální úpravy je také pojetí vyvratitelné domněnky, která v důsledku může vést ke zproštění odpovědnosti. § 1299 ABGB pak klade důraznější a vyšší nároky na osoby, které disponují jistými odbornými znalostmi. Tato osoba podle ABGB tak za případný nedostatek těchto kvalit odpovídá. Zajímavá je nicméně poslední věta ustanovení § 1299, která přiznává odpovědnost také osobě, která tomuto „odborníkovi“ svěří určitou záležitosti, přestože si je vědoma, že avizované kvality tato osoba nemá. Tato zvýšená míra odpovědnosti byla podle Vítka uvozena také v právu obchodním, které stanovovalo, že kupec ručil za bedlivost řádného hospodáře, která odpovídala povaze předmětu, s kterým obchodoval⁴⁹.

Po roce 1948 byl pojem „péče řádného hospodáře“ nahrazen pojmy „potřebná“ či „odborná“ péče. Následný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník pojem péče řádného hospodáře nenabízel, a to až do roku 2000⁵⁰.

3.2.2 Další pojmové znaky

Jak jsem již uvedla výše, základním znakem péče řádného hospodáře je jistý standard péče, představuje základní, zákonný atribut. Další zákonem stanovené znaky již tuto povinnost dále blíže konkretizují a vybrušují. Nicméně je třeba zmínit, že také tyto další, specifikované povinnosti, z péče řádného hospodáře vyplývající a jsou neustále protkány a navázány na povinnost loajality.

Dalšími povinnostmi, které musí členové orgánů vykonávat a dodržovat, aby jednali v souladu s péčí řádného hospodáře je zejména zákaz zneužití výkonu funkce k prospěchu, ať už k prospěchu svému nebo třetích osob⁵¹. Zároveň je představitel kapitálové společnosti vázán chránit mu svěřený majetek před

⁴⁹ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 140.

⁵⁰ Ibidem: 140.

⁵¹ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010. xv, s. 184: 102.

veškerými škodami. Navíc tento pak musí obstarávat tak, aby docházelo k jeho růstu a dalšímu zhodnocování.

Další povinností reprezentanta kapitálové společnosti je např. osobní výkon funkce. Diskuse a postoje k této problematice se vyvíjely. Prof. Eliáš v roce 1993 se k problematice vyjádřil poměrně jednostranně a vyjádřil názor, že není možné, aby se člen orgánu nechal zastoupit jiným, neboť, tím dochází k porušení důvěry, jež zvolivší orgán uvedenému členu poskytl⁵². Tento svůj postoj však autor s odstupem času reviduje a dodává, že je třeba problematiku posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétním okolnostem případu a rozhodujícím hlediskem je ve výsledku vždy zájem společnosti, k jehož porušení nemá docházet, bez ohledu na to, kdo je k danému přenesenému výkonu činnosti zvoleným členem orgánu pověřen⁵³.

Další povinností, která v obchodním zákoníku byla přímo explikována, je povinnost mlčenlivosti. Mlčenlivost se vztahuje na ty důvěrné informace a skutečnosti, které by v případě jejich vyjádření, způsobily společnosti škodu. Tato povinnost se podle staré právní úpravy vztahovala na členy představenstva, jednatele s.r.o. a členy dozorčích rad⁵⁴. Povinnost mlčenlivosti se nicméně nevztahuje na společníky ve společnosti s ručením omezeným ani na akcionáře. Co se však týče ochrany společnosti při možném vyjádření důvěrných informací, resp. obchodního tajemství, které je povinna společnost společníkovi poskytnout, Nejvyšší soud České republiky dovodil, že třebaže obchodní zákoník povinnost mlčenlivosti společníkům s.r.o. přímo nestanovoval, platí pro něj povinnost vyplývající z § 17 a na něj navazující ustanovení § 51 až 55 ObchZ., o povinnosti udržovat obchodní tajemství, stejně jako je tento společník vázán povinností loajality ke společnosti jako takové⁵⁵. Na toto je možno navázat názor Pelikánové, která povinnost mlčenlivosti chápe jako „*přirozenou součást vztahu*“ mezi

⁵² ELIÁŠ, K. Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů. *Ekonom.* 1993. č. 17. s. 63

⁵³ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník.* 1999. roč. 138, č. 4. s. 298-333: 305.

⁵⁴ Viz § 194 odst. 5, § 135 odst. 2 a § 200 odst. 3 ObchZ.

⁵⁵ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.

společností a jejími funkcionáři⁵⁶. Povinnost zachovávat mlčenlivost se nevztahuje nejen na ty skutečnosti, které by mohly společnosti způsobit škodu, ale také na ty, jejichž zveřejnění by mohlo společnosti přivodit také nemajetkovou újmu⁵⁷.

Další povinností je zákaz konkurence, který vyplývá buď ze zákona nebo ze smlouvy či stanov. V obchodním zákoníku platil zákaz konkurence pro všechny reprezentanty kapitálových společností⁵⁸. Nicméně vedle této zákonné úpravy bylo možné zákaz konkurence smluvně blíže specifikovat. S novou právní úpravou ke změně nedochází, ovšem v obecných ustanoveních zákon o obchodních korporacích najdeme nově úpravu o střetu zájmů.

Další povinností reprezentanta kapitálové společnosti je povinnost respektovat vnitřní organizace společnosti. Tímto není míněno pouze soulad zakladatelského jednání a dokumenty s právními předpisy ani vázanost statutárních orgánů a dozorčích rad usnesením valné hromady. Prof. Eliáš v této souvislosti zmiňuje především otázku nevhodnosti valnou hromadou stanovených pokynů a jejich závaznost pro další orgány. Obchodní zákoník zakotvoval v § 194 odst. 4 vázanost představenstva usnesením a pokyny valné hromady. Autor však dovozuje, že povinností představenstva je upozornit valnou hromadu na nevhodnost případného přijatého usnesení, které by mohlo negativně ovlivnit působení společnosti⁵⁹. Tato povinnost ovšem představenstvu vzniká implicitně, z pozice profesionalizovaného sboru, který je povinen dbát zásad péče řádného hospodáře. Z poslední věty ustanovení § 194 odst. 5 tak můžeme dovodit, že pokud valná hromada nerozhodne protiprávně, avšak přesto z hlediska chodu společnosti nevhodně, plní představenstvo vůli valné hromady, nicméně za

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 2, § 56-260*. Praha: Linde, 1995. s. 765: 548.

⁵⁷ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. roč. 138, č. 4. s. 298-333: 308.

⁵⁸ Zákaz konkurence byl upraven zvlášť pro jednatele s.r.o. (§136 ObchZ.), členy dozorčí rady s.r.o. (§139 ObchZ.), členy představenstva a.s. (§196 ObchZ.), tak i pro členy dozorčí rady a.s. (§ 200 odst. 3 ObchZ.)

⁵⁹ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. roč. 138, č. 4. s. 298-333: 307.

způsobenou škodu již nenese odpovědnost. Jiný systém přináší nová právní úprava. V zákoně již není přesně zakotvena vázanost představitelů společnosti rozhodnutím valné hromady a stále výslovně platí zákaz jakýchkoliv zásahů do obchodního vedení společnosti⁶⁰. Nově však může člen statutárního orgánu kapitálové společnosti podle § 51 odst. 2 ZOK požádat valnou hromadu o udělení pokynu týkající se obchodního vedení. Ilona Štrosová ve svém článku uvádí, že udělí-li valná hromada žádaný pokyn, za toto rozhodnutí odpovídá valná hromada⁶¹. S tímto si dovolím nesouhlasit, neboť uvedené ustanovení stanovuje, že i přesto, že se člen statutárního orgánu řídí pokynem nejvyššího orgánu, stále je povinen jednat s péčí řádného hospodáře. Jinými slovy, člen orgánu kapitálové společnosti i přes výslovný pokyn valné hromady nese odpovědnost za případnou vzniklou škodu, pokud by neposoudil a nezhodnotil dopad daného pokynu a jednal v jeho směru. Případné přenesení odpovědnosti na valnou hromadu zde tedy podle mého nepřichází v úvahu. Zcela jistě však jednání v souladu s pokynem valné hromady zakládá přinejmenším otázku odpovědnosti za proces rozhodnutí, nikoliv za následek, jež je předmětem problematiky pravidla podnikatelského úsudku, o kterém bude řeč v dalších kapitolách.

Jedná-li reprezentant kapitálové společnosti s péčí řádného hospodáře, předpokládá se kromě výše uvedených povinností, že tuto svou práci bude vykonávat s ohledem na své subjektivní dovednosti, zkušenosti a znalosti. Povinnost péče řádného hospodáře tak v sobě zahrnuje jak složku objektivní, tak složku subjektivní. Objektivním hlediskem jsou chápány jisté standardy a, řekněme, základní a minimální dovednosti, které musí řádný hospodář ovládat. Tato objektivní součást péče řádného hospodáře musí být imanentní každé takto jednající osobě, přičemž už samotné umění posoudit tyto své manažerské kvality je samo o sobě oním základním předpokladem. Vedle prvků objektivních nicméně jsou na členy orgánů kladeny nároky také subjektivní. Jedná se o individuální,

⁶⁰ Viz ustanovení § 435 odst. 3 ZOK (dualistický systém) a § 463 odst. 4 ZOK ve spojení s § 456 odst. 1 ZOK (monistický systém).

⁶¹ ŠTROSOVÁ, I. Zásahy do obchodního vedení dnes a po rekonstrukci. *e-pravo*. [online]: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zasahy-do-obchodniho-vedeni-dnes-a-po-rekonstrukci-90444.html> k 15. 2. 2015.

kvalitativní schopnosti, jako je aktivita, samostatnost, kreativita, pečlivost nebo schopnost umět podstoupit riziko⁶². Spojení těchto subjektivních a objektivních nároků na řádného reprezentanta je významné pro aktivní počínání společnosti a zhodnocování jejích aktiv. Cílem obchodní společnosti je zisk, takže k péči řádného a kvalitního hospodáře patří také aktivní politika společnosti, která dokáže generovat zisk a zhodnocovat tak svěřený majetek. Omezená či nulová aktivita a obecně omezená či nedostatečná subjektivní stránka nevede a priori ke vzniku odpovědnosti, neboť loajalitou a opatrností statutární orgán zpravidla škodu nezpůsobí. Nicméně nekvalitní subjektivní dovednosti mohou zapříčinit odvolání statutárního orgánu z jeho funkce⁶³.

Úprava péče řádného hospodáře v obchodním zákoníku kladla důraz především na standard objektivní, kdy klíčovým nebylo a není to, s jakou péčí se ta která osoba věnuje svým záležitostem, ale důležité zde bylo, jakým způsobem by se řádný hospodář chovat měl a mohl⁶⁴. Jinak tomu není podle mého názoru ani v úpravě aktuální. V nové právní úpravě však alespoň nalezneme jistou snahu o vymezení tohoto minimálního standardu. P. Čech již v roce 2007 kritizoval toto zákonem stanovení objektivní kritérium, když poznamenal, že „objektivizace (...) glorifikuje průměrnost“⁶⁵. Autor hovoří o tom, že toto pojetí sice vymezuje určitý vyšší standard, ale zase zaostává tam, kde by bylo subjektivního přístupu zapotřebí využít. Podle Čecha má být jednání řádného hospodáře někde na pomezí mezi extrémně riskantním jednáním a konzervativní zdrženlivostí.

Souhlasím s P. Čechem, že potřeba subjektivních atributů je žádoucí a ve svém důsledku pro celý ekonomický systém přínosná, neboť pouze aktivitou a přiměřeným riskem je možné dosahovat kýžených výsledků. Nicméně si neumím představit, jakým způsobem může zákonodárce postupovat tak, aby plošně upravil

⁶² POKORNÁ, J. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 2 sv. Komentáře Wolters Kluwer. s. 257 – 1079: 947.

⁶³ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 196.

⁶⁴ ELIÁŠ, K. a DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. xxxv, s. 503: 407.

⁶⁵ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost lojality. *Právní rádce*. 2007. č. 3. s. 4-15: 5.

ještě vyšší standard, který by byl jednak všeobecně použitelný a uplatnitelný na každou podnikající osobu a zároveň by postačoval a naplnil snahu o kvalitní subjektivní vlastnosti člena orgánu. Už tím, že nový občanský zákoník specifikoval blíže to, co judikatura a právní věda explikovaly dříve, se dostáváme na určitou vyšší úroveň nároků. Další posilování těchto snah by jen opět vytvořilo uzavřený kruh, neboť by opět vznikla diskuse nad naplněností a obsahem zamýšlených pojmů. Subjektivní stránka nároků by tedy podle mého názoru měla být otázkou spíše vnitřní politiky společnosti a odrazem toho, jaké další nároky konkrétní společnost na své reprezentanty má. Toto může být upraveno stanovami společnosti, kde je možno zakotvit základní požadavky např. na odbornosti či dosažené vzdělání jejího reprezentanta. Podle mého ovšem jistou snahu o zasazení subjektivních kvalit do zákona můžeme shledávat v ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, které má v důsledku za cíl podpořit žádaný risk a tím rozpohybovat nesmělé konzervativní představitele k vyšší, nicméně stále pečlivé a řízené akci.

3.2.3 Péče řádného hospodáře podle obchodního zákoníku

Povinnost vykonávat péči řádného hospodáře pro jednání členů statutárních orgánů kapitálových společností vyplývala z ustanovení věty první § 194 odst. 5 ObchZ.⁶⁶, resp. § 135 odst. 2 ObchZ⁶⁷, které říkalo, že „[č]lenové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.“ Jak vidno, pojem péče řádného hospodáře nebyl v rámci staré právní úpravy nikterak definován a jeho náplň byla záměrně úkolem pro judikaturu a právní praxi. Termín „péče řádného hospodáře“ se v obchodním zákoníku začal používat po 1. 1. 2001, kdy nahradil dosud užívaný termín „náležitá péče“, který směřoval pouze vůči zákonem vymezeným orgánům⁶⁸. Obsah tohoto pojmu byl nicméně po dlouhou dobu předmětem diskuse, neboť obchodní zákoník v § 567 odst. 1⁶⁹, v ujednání o mandátní smlouvě, uvozoval další termín – „odborná péče“. Předmětem rozkolu byla otázka, který z uvedených pojmů je přísnější, tedy, který požaduje kvalifikovanější rozhodování, popř. zda tyto pojmy není třeba vůbec rozlišovat. Podle Dědiče je požadavek náležité péče (resp. péče řádného hospodáře) odlišný od požadavku odbornosti. Péče řádného hospodáře sice vyžaduje plnění povinností na určité odborné úrovni, nicméně tato úroveň nevyžaduje znalosti odborníka v dané oblasti⁷⁰. Naopak prof. Eliáš chápe požadavky na povinnost péče řádného hospodáře jako přísnější formu oproti požadavku na odbornost. Odbornost je podle Eliáše v obchodním právu nutným objektivním hlediskem a

⁶⁶ Ustanovení § 194 odst. 5 Obch. Z. zní: Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.

⁶⁷ Ustanovení § 135 odst. 2 ObchZ. odkazuje na povinnost řídit se ustanovením § 194 odst. 5 ObchZ. pro jednatele společnosti s ručením omezeným.

⁶⁸ Jednat s „náležitou péčí“ musel jednatel, člen představenstva akciové společnosti, dozorčí rady akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným.

⁶⁹ § 567 odst. 1 ObchZ. zní: Mandatář je povinen postupovat při zařizování záležitosti s odbornou péčí

⁷⁰ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III., §176 - §220zb.* 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002. 1747- 3055 (1312): 2417.

požadavkem. Přísnější je podle Eliáše náležitá péče, a to proto, že kromě jistého standardu odbornosti a profesionality, vyžaduje také povinnost loajality, kterou musí člen orgánu společnosti vykazovat daleko více než najatá třetí, odborná osoba⁷¹.

Osobně se ztotožňuji s výkladem J. Dědiče, neboť není zcela legitimní požadovat od členů orgánů kapitálových společností, aby s odbornou přesností ovládaly více než základy veškerých potřebných vědních oborů. Prvek loajality podle mého názoru nečiní z pojmu náležitá péče přísnější formu, neboť se jedná o jinou složku, kterou není třeba spojovat s vyššími nároky, resp. s důslednější povinností. Podle mého soudu je povinnost loajality základním standardem a vlastností, kterou si musí každý člen orgánu společnosti osvojit, jinak nemůže splňovat další zákonem již uložené povinnosti při správě obchodní společnosti. A tak tedy podle mého názoru řádně hospodáří osoba (s náležitou péčí), která dokáže poznat a objektivně posoudit situaci, kdy onu odbornou péčí při správě obchodní korporace potřebuje nutně zajistit nějakou další osobou. Ostatně k tomuto stavu dospěla i aktuální úprava, která péči řádného hospodáře spojuje se schopností umět určit své limity, znalosti a zkušenosti s vedením společnosti.

K diskusi se připojila také Bartošíková, která ve své stati apelovala na sjednocení terminologie přímo v zákoně, neboť podle jejího názoru termín náležitá péče nezahrnuje péči odbornou, a to může vést k jistým praktickým komplikacím⁷². Také Pelikánová rozlišovala mezi pojmy náležitá a odborná péče, přičemž podle ní jsou nároky na řádnou náležitou péči nižší, než na péči odbornou⁷³. Dalším aspektem této diskuse byl pak požadavek odborné péče, která mohla členům orgánů kapitálových společností vyplývat z § 66 odst. 2. Tento paragraf odkazoval na přiměřené užití ustanovení o mandátní smlouvě, která by tedy tyto členy všechny postihla povinností odbornou. Vzhledem k výkladu

⁷¹ ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. roč. 138, č. 4. s. 298-333: 310-311.

⁷² BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. *Obchodní právo*. 1998. č. 11. s. 2- 39: 2.

⁷³ PELIKÁNOVÁ, I. Sporné body poslední novelizace obchodního zákoníku. *Právní rádce*. 1997. č. 9. s 11-12: 11.

právního předpisu a z hlediska jeho členění, považuji ustanovení § 194 odst. 5 za úpravu speciální vůči § 66 odst. 2 (a na něj navazující ustanovení o mandátní smlouvě), tedy úpravu předně užitečnou. Podobně se vyjádřil také Vítek, který chápe povinnost náležitě péče jako speciální úpravu k obecnému požadavku odborné péče u mandátní smlouvy⁷⁴. Pokud tedy chápeme povinnost jednat s odbornou péčí jakožto obecnou úpravu vůči povinnosti péče náležitě⁷⁵, musíme ovšem tak zdůraznit, že péče řádného hospodáře jistou míru odbornosti a odborné péče obsahovat musí. Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je zákonným, kogentním požadavkem, který není možno nikterak omezit. Podle Vítky se jedná o vymezený standard, který není možné žádným ujednáním snížit. Nicméně dále polemizuje nad tím, zda je možné tento standard např. smlouvou o výkonu funkce zvýšit⁷⁶.

To, že byl a je pojem péče řádného hospodáře předmětem obsáhlých diskusí, je evidentní. I v různých odborných komentářích k zákonu se různí autoři snaží uchopit a opsat pojem trochu jinak, nicméně ve výsledku stejně. Tak např. J. Dědič, jak jsem již předeslala výše, spojuje termín s jistou dávkou odbornosti, která ovšem nemusí nabývat odpovídat kvalitám přímo odborníka daného oboru. Podle Dědiče je také dále potřeba, aby reprezentant kapitálové společnosti měl jisté subjektivní kvality, kterými dokáže posouvat ekonomický růst společnosti dopředu, ale také povinnost osvojovat si a neustále nalézat zájmy společnosti a pouze v k nim vedení společnosti směřovat. Neznalost podle Dědiče není omluvitelným důvodem k nedodržení povinnosti péče řádného hospodáře. Povinnost loajality je samozřejmostí⁷⁷.

⁷⁴ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 148.

⁷⁵ Dědič ve svém komentáři k danému ustanovení obchodního zákoníku považuje termíny náležitá péče a péče řádného hospodáře za synonymní, resp. jeden termín nahradil v zákonné podobě termín druhý (viz DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III., §176 - §220zb.* 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002.s 1747-3055 (1312): 2418.)

⁷⁶ VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 374: 149.

⁷⁷ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III., §176 - §220zb.* 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002. 1747- 3055 (1312): 2417.

I. Štenglová ve svém komentáři k obchodnímu zákoníku uvádí, že od člena představenstva akciové společnosti je vyžadována taková správa, kterou by daná osoba vynaložila na správu vlastních záležitostí. Stejně jako Dědič a další autoři, Štenglová vymezuje, že není na místě vyžadovat od reprezentanta kapitálové společnosti odbornost na všech úrovních a ve všech oblastech, které jsou s vedením společnosti spojeny, nicméně správný hospodář je ta osoba, která dokáže posoudit, že k uvedenému kroku a jednání za společnost odbornou radu či pomoc potřebuje. Loajalita je samozřejmě nutností⁷⁸.

Pokud bychom měli shrnout to, co bylo doposud napsáno, termín péče řádného hospodáře, tak jak jej komentovali juristé, a tak jak jej dovozovala judikatura podle dříve platného občanského zákoníku, panuje podle mého názoru, přes drobné nuance, mezi odbornou veřejností shoda nad obsahem daného pojmu. Všichni autoři se shodují, že péče řádného hospodáře obsahuje povinně loajalitu, nutnou dávku odbornosti a péči. Řádný hospodář tak musí mít objektivní předpoklady pro výkon funkce, jakožto základní, minimální standard. Tyto předpoklady z něj musí dělat odborníka na správu a jednání společnosti. Další nároky na odbornost v doprovodných oblastech nicméně nejsou přímo vyžadovány, ovšem jsou vždy přínosem. Kromě objektivního hlediska se u řádného hospodáře předpokládá také aktivní přístup k plnění úkolů společnosti, nutná dávka umění riskovat a tento risk umět přetavit na úspěch společnosti. V korporátním právu totiž neplatí heslo, kdo nic nedělá, nic nezkaží. Od řádného hospodáře je vyžadována aktivita. Samotná loajalita, třebaže je velmi často zmiňována jakožto základní stavební kámen, ovšem k naplnění činnosti řádného hospodáře nepostačuje.

Kromě těchto nároků, které byly na reprezentanta kapitálové společnosti kladeny, v případě porušení uvedených povinností, musel také sám dokazovat, že uvedené povinnosti nezanedbal. Důkazní břemeno leželo na odpovědném představiteli. Obchodní zákoník dále stanovoval, že porušení péče řádného

⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník: komentář*. 11. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. xx, s. 1508: 745.

hospodáře zakládá povinnost k náhradě škody, která v důsledku porušení těchto povinností společnosti vznikla. Povinnost k náhradě škody byla podle předcházející úpravy stanovena přímo v obchodním zákoníku, který v § 373 a § 374 zakotvoval možnost této odpovědnosti se zprostit, pokud osoba prokázala, že existovaly liberační důvody, které její odpovědnost vyloučily.

3.2.4 Péče řádného hospodáře podle nové úpravy

Jak jsem již několikrát zmínila, zásadní změnou, která s novou právní úpravou v souvislosti s řádným hospodářem přišla, je jeho zákonný zdroj. Díky komercializaci obchodního práva se úprava termínu dostává do generálního předpisu. Stávající úpravu péče řádného hospodáře najdeme v ustanovení občanského zákoníku, v úpravě orgánů právnické osoby, konkrétně v ustanovení § 159 odst.1, ve kterém zákonodárce stanovuje, že ten, „*kdo přijme funkci člena voleného orgánu právnické osoby, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i potřebnými znalosti a pečlivostí.*“

Z uvedeného je na první pohled patrné, že minimálně po formální stránce doznává právní úprava některých změn. Zákonodárce nově tenduje k alespoň elementární definici pojmu péče řádného hospodáře, když do zákonné úpravy explikuje obě základní fiduciární povinnosti, tedy jak povinnost loajality, tak povinný standard péče. Otázkou však podle mého názoru zůstává, jakého posunu zákonodárce dosáhne tím, že otevřený pojem péče řádného hospodáře definuje prostřednictvím dalších otevřených, striktně neurčených, doktrinálních pojmů. Oproti předcházející úpravě dochází ke ztrátě některých výslovných povinností, jako např. povinnost mlčenlivosti, ovšem tuto, stejně jako další povinnosti s péčí řádného hospodáře spojené, lze podle mého soudu podřadit pod základní, fiduciární povinnosti.

Výslovným začlenění fiduciárních povinností do textu občanského zákoníku tak zákonodárce pravděpodobně reaguje na dosavadní judikaturní praxi i odbornou diskusi, jejímž výsledkem je, zdá se, právě ustanovení § 159 odst. 1.

Změnou právní systematiky se nově povinnost péče řádného hospodáře rozšiřuje na výrazně širší okruh adresátů. Nicméně jak pojednává Dvořák, ustanovení NOZ pouze přejímá již zavedenou konstrukci povinnosti vykonávat

funkci člena právnické osoby jako řádný hospodář⁷⁹. Pokud se podíváme, jakým způsobem je nová právní úprava komentována, příliš novot nenacházíme. Např. Dvořák ve svém komentáři k uvedenému ustanovení definuje povinnost péče řádného hospodáře povinnostmi, které dovozovala judikatura přecházející. Zmiňuje, že uvedená povinnost obsahuje jak povinnost zachovávat mlčenlivost, tak povinnost respektovat zákonem a zakladatelským jednáním stanovený zákaz konkurence, jednat v souladu se závaznými rozhodnutími oprávněných orgánů společnosti i nutnost respektovat hranice kompetenčních vazeb uvnitř samotné právnické osoby⁸⁰. Jiní autoři se k otázce obsahu pojmů a vymezení povinností řádného hospodáře v komentovaném zákoně ani nikterak blíže nevyjadřují. Zajímavý je pohled J. Lasáka, který povinnost péče řádného hospodáře vymezuje zákonným spojením, tedy potřebnými znalostmi a pečlivostí⁸¹.

Kromě začlenění fiduciárních povinností přímo do textu zákona zakotvuje nový občanský zákoník další, judikaturou dovozenou povinnost člena voleného orgánu právnické osoby, kterou tímto de facto subsumuje jako další znak či nutnost, kterou řádný hospodář musí umět posoudit. Jedná se o vyvratitelnou domněnku nedbalostního jednání spočívající v porušení péče řádného hospodáře co do neschopnosti vykonávat svěřenou funkci. § 159 odst. 2 věta druhá NOZ explikuje: *„Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“* Tuto povinnost nepřímo judikoval Nejvyšší soud České republiky již v roce 1999, ve svém rozhodnutí ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. 29 Cdo 1162/99, když dovodil, že *„...nemá-li jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá.“*⁸².

⁷⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Wolters Kluwert. Praha. 2014. s. 1736: 528.

⁸⁰ Ibidem: 529.

⁸¹ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář.* Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2380: 818.

⁸² Na toto rozhodnutí navazovala další judikatura. Srov. např. rozsudek NS ČR ze dne 30.10.2008, sp.zn. 29 Cdo 2531/2008; Usnesení NS ČR ze dne 19.10.2010, sp. zn. 5 Tdo 1138/2010.

Podle mého názoru je však třeba poznamenat, že uvedené rozhodnutí, případně další soudní rozhodnutí, které tuto povinnost vyslovují, hovoří o povinnosti řádného hospodáře v případě potřeby zajistit odbornou pomoc třetí osoby. Nicméně podle mého soudu jde ustanovení NOZ ještě dále. Věta druhá § 159 odst. 1 NOZ totiž zavádí povinnost objektivně posoudit vlastní zkušenosti a schopnosti, a jsou-li tyto pro vedení právnické osoby nedostatečné, je třeba, aby z této skutečnosti řádný hospodář vyvodil důsledky. Jinými slovy, člen voleného orgánu právnické osoby sice může umět posoudit, kdy je třeba tu kterou záležitost právnické osoby svěřit do rukou erudovaného odborníka, případně si vyžádat jeho radu, ovšem tato schopnost ještě podle mého názoru z uvedené osoby nedělá automaticky osobu, která je schopná objektivní autoevaluace.

Lasák dále hovoří o tom, že domněnka nedbalosti má význam až tehdy, způsobí-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, a to v důsledku toho, že nedokázal při přijetí funkce nebo v jejím výkonu posoudit své (ne)schopnosti této funkce dostát. Lasák přímo říká: „*Domněnka nedbalosti (...) má význam v případě, že člen voleného orgánu právnické osoby způsobí právnické osobě škodu.*“⁸³. Třebaže Lasák odkazuje na autorský výklad, jsem toho názoru, že v této otázce dochází k mírným nuancím. Podle K. Eliáše již samotná neschopnost posoudit své nedostatečnosti pro výkon funkce implikuje porušení péče⁸⁴. Osobně si dovoluji se závěrem Lasáka nesouhlasit. Podle mého názoru z ustanovení zákona nevyplývá, že k porušení péče dochází až *ex post*, tedy až následně poté, co společnosti vznikla škoda. Podle mého výkladu zákonného ustanovení je povinnost vyvodit pro sebe důsledky a funkci opustit povinností vázanou na okamžik, kdy člen voleného orgánu tuto skutečnost zjistí. Nevidím jediný důvod, vzhledem k ochraně právnické osoby, který by obhajoval situaci, že osoba neschopná jednat s péčí řádného hospodáře ve prospěch právnické osoby, má v této své funkci setrvávat a čekat, dokud v důsledku své neschopnosti nezpůsobí škodu. Nicméně otázkou může být, zda tím, že osoba není schopna rozpoznat, že nedokáže plnit povinnosti péče řádného hospodáře, už samo o sobě nepůsobí

⁸³ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2380: 819.

⁸⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. s. 1119: 129.

škodně, třebaže fyzická, materiální škoda společnosti tímto jednáním doposud nevzniká.

Na druhou stranu ze zákona není jasné, jaké důsledky má neřádný hospodář vyvodit. V první řadě se může jednat o odstoupení z funkce, ovšem pravděpodobně by obhajitelným konáním mohl být také nějaký způsob zvyšování kvalifikace, případně odbornosti. Ovšem důsledkem může být třeba i určité finanční omezení, které ovšem ve finále právnické osobě proti neschopnému hospodáři nepomůže. Otázkou je, jak zhodnotit, který „dovozený důsledek“ je pro právnickou osobu dostačujícím. Z uvedeného tak usuzuji, že hodnocení, zda člen voleného orgánu postupoval v souladu se zákonem a dokázal ze své nedostatečnosti vyvodit pro sebe důsledek, bude předmětem soudních sporů a otázkou, jež dokáže posoudit pouze soud.

Přestože ustanovení nového občanského zákoníku reflektují výsledky dosavadních diskusí nad uvedeným tématem, neshledávám ustanovení zákona zcela šťastná. Výše jsem nastínila několik diskutabilních otázek, které podle mého názoru přinesou do rozhodovací praxe soudu další zmatky.

3.2.5 Péče řádného hospodáře v právu obchodních korporací

Nový občanský zákoník je z hlediska péče řádného hospodáře základní a obecnou platformou. Přísnější pojetí tohoto institutu však přináší zákon o obchodních korporacích, a to především proto, že členové orgánů obchodní korporace nepečují pouze o svěřený majetek tak, aby nedošlo k jeho znehodnocení, ale naopak, podstupují povinné riziko k tomu, aby tento majetek ještě zvětšili. Ovšem vzhledem k tomu, že reprezentanti obchodních společností jsou ve svém jednání limitováni zákonnými požadavky a standardy na vynaloženou péči, může docházet k jisté nechuti podstupovat podnikatelské riziko a riskantní obchody⁸⁵ z obavy, aby svým jednáním nezpůsobili společnosti škodu.

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je pro obchodní korporace upravena v obecných ustanoveních, které je označeno jako pravidla jednání členů orgánů. Klíčovými jsou ustanovení § 51 – 53 ZOK. § 51 odst. 1 ZOK stanovuje, že *„Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou“*. Zákon o obchodních korporacích tak rozšiřuje pojmové znaky péče řádného hospodáře, k pečlivosti a potřebným znalostem, které stanovuje občanský zákoník, výslovně přidává tyto povinnosti:

- Podnikatelské rozhodování
- Dobrá víra
- Rozumné předpokládání nastalých situací
- Informované jednání
- Zájem obchodní korporace
- Loajalita

⁸⁵ K tomuto více např. PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 98., popř. ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. *Právní rádce*. 2007. č. 3. s. 4-15.

Text zákona k uvedeným standardům NOZ přidává potřebu informovanosti. Podle komentáře k zákonu je pojem informovanost třeba chápat jako situaci, kdy k rozhodnutí člena orgánu nepostačují pouze jeho zkušenosti či vlastní znalosti. K takovému rozhodnutí je totiž třeba jistota, že následné kroky za společnost budou provedeny zcela kvalifikovaně⁸⁶. Pravděpodobně se zde jedná o větší důraz na odborné vedení obchodní korporace, kdy je vyžadováno, aby jednající orgán rozhodoval jako profesionální obchodník. Podle mého názoru tím tedy zákonodárce chtěl posunout laťku kvalifikovanosti při správě obchodní korporace k vyššímu standardu a profesionalizaci. K tomu nicméně napomáhá prvek dobré víry, který je takovému rozhodování nutně přítomen. Veškeré toto v dobré víře informované jednání společnosti navíc musí směřovat v jeho zájmu, čímž zákonodárce dále upevňuje prvky loajálního jednání.

Z logiky věci tedy vyplývá, že dodrží-li člen při svém jednání uvedené povinnosti, jedná s péčí řádného hospodáře a tím pádem není možné, aby tato osoba nesla odpovědnost za následky, které to které jednání obchodní korporaci přineslo. Takto o situaci pojednává také důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, která zdůrazňuje, že není možné nést odpovědnost za následek, a to především za situace, kdy základní koncept společnosti stojí na smlouvě s nejistým výsledkem⁸⁷. Tato možnost jednajícího orgánu obchodní korporace dokázat, že i přes nepříznivý výsledný ekonomický závěr, jednala osoba podle stanovených zákonných předpokladů, je označována jako „Pravidlo podnikatelského úsudku“, v zahraničí známo jako „*Business Judgement Rule*“.

Zatímco občanský zákoník vyžaduje pro jednání v souladu s péčí řádného hospodáře „pouze“ znalosti a pečlivost, které jsou nicméně zaštitěné nutnou loajalitou, zákon o obchodních korporacích jde dál. Kromě uvedeného jsou podle ZOK k podnikatelskému jednání nutné také „potřebné znalosti“. Za ty lze podle zákona chápat situace, že osoba, jež pro společnost podnikatelsky koná, může

⁸⁶ ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde, 2013. s. 783: 62.

⁸⁷ Důvodová zpráva ZOK, [online]: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf> k 18.2.2015, str. 24

v dobré víře rozumně předpokládat, že její konání bude provedeno informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti. Stejně jako v ustanovení NOZ, je nezbytným předpokladem loajalita. Chybí-li, není učiněné rozhodování obhajitelné a člen orgánu obchodní korporace nejednal v souladu s péčí řádného hospodáře, třebaže kumulativně dodržel veškeré další stanovené povinnosti.

V § 52 odst. 1 ZOK zákonodárce stanovuje, že při posuzování, zda člen orgánu obchodní korporace jednal jako řádný hospodář, se vždy přihlédnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v obdobném postavení. Právní úprava zde patrně přejímá vzor z ABGB a jako referenční hledisko stanovuje fiktivní osobu. Přijetí tohoto neshledávám příliš šťastným řešením. Jak vypadá jiná, rozumně pečlivá osoba, která by v obdobné situaci jednala obdobným způsobem? Kde takovou osobu najít? Kdo určí, kdo je jiná, rozumně pečlivá osoba? Jak toto kritérium pečlivě a objektivně využít? Komentář k uvedenému ustanovení říká, že takovouto průměrnou osobou je nějaká třetí osoba, standardní člen obdobného orgánu obchodní korporace, který jedná rozumně a pečlivě⁸⁸. Jedná se tedy o jakési objektivizující hledisko, které má dát soudu možnost posuzovat správnost postupu⁸⁹. Přestože se k této problematice žádný z odborných textů doposud více nevyjadřoval, osobně soudím, že tímto ustanovením sice dochází k zobecnění a snaze vytvořit prototyp, umělou, fiktivní osobu, podle které bude jednání dalších osob posuzováno, nicméně posuzování a hledání takovéto osoby bude významným sporným bodem celé problematiky. Zákon zde stanovuje jistou laťku, které nicméně musí v důsledku dosahovat každý. Jinými slovy, pokud reprezentant kapitálové společnosti vyvine své maximální úsilí a péči, kterou obvykle vynakládá, bude i toto nedostačující, pokud nedosáhne úrovně péče, kterou by vynaložila jiná, rozumně pečlivá osoba. Na druhou stranu je otázkou, jak přísné toto vymezení je. Na jedné straně totiž stanovuje základní úroveň jednání, která může být pro určité osoby nedosažitelnou, na straně druhé se tento prvek dá chápat jako maximální nutná

⁸⁸ BĚLOHLÁVEK, A. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. s. 2730: 346.

⁸⁹ ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde, 2013. s. 783: 63.

péče, kterou pokud osoba dosáhne, získává na svou stranu zákonný podklad pro zproštění se odpovědnosti za případnou újmu a k další snaze již tato osoba nemusí být více motivována. Při posuzování uvedeného se vždy podle mého názoru bude muset vycházet nejen z konkrétních okolností konkrétního případu, ale také z kvalit konkrétní jednající osoby. Proto bude muset být jinak posuzováno jednání právníka v dané pozici, jinak bude muset být posuzováno jednání ekonoma apod. V důsledku však posuzující osobou bude pravděpodobně soudní instance, tudíž bude pouze na diskreci soudu, jakým způsobem si tuto imaginární osobu vykreslí. Z tohoto důvodu mi tedy v důsledku trochu uniká smysl toho zákonného ustanovení.

Další otázkou však může být, co přesně je možné chápat jako podnikatelské rozhodování. Důvodová zpráva vymezuje rozhodování jakožto podmnožinu jednání. Ne každé jednání je rozhodování, nicméně každé rozhodování je jednáním, a proto se ustanovení § 51 odst. 1 ZOK vztahuje na rozhodování člena orgánu obchodní korporace⁹⁰. Čech k uvedenému doplňuje, že pravidlo podnikatelského úsudku je možno aplikovat pouze tam, kde orgán obchodní korporace rozhoduje v rámci obchodního vedení společnosti. Pouze otázky týkající se obchodního vedení společnosti jsou ty, jež spadají do režimu podnikatelského rizika⁹¹.

3.2.5.1 Pravidlo podnikatelského úsudku

Pravidlo podnikatelského úsudku není nikterak novým a překvapujícím konceptem. Jedná se o právní institut, který je využíván především v angloamerickém právním systému, kde má již stabilně vybudovanou pozici. Ovšem ani v českém prostředí není tato myšlenka ničím převratným. Svým pojetím odpovídá tzv. principu hospodářského rizika, který byl českými teoretiky

⁹⁰ Důvodová zpráva ZOK, [online]: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf> k 18.2.2015, str. 24

⁹¹ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007. č. 3. s. 4-15: 6

skloňován již v době plánovaného hospodářství, neboť s tímto pojmem operoval např. zákon o státním podniku⁹²

Koncept pravidla podnikatelského úsudku se vyvinul na základě potřeby uchopit a jednotně nahlížet na jednání členů představenstev v rámci obchodních společností. Rozhodování představitelů společností je vždy spojeno s jistým podnikatelským rizikem, které je dokonce žádanou a imanentní složkou správného tržního chování. Otázkou pak samozřejmě zůstává, jakým způsobem takovéto rizikové chování členů orgánů obchodní korporace z hlediska správnosti postupu nahlížet a kontrolovat. Jinými slovy, jaká právní jistota soudního přezkumu může být aktérům podnikatelského jednání poskytnuta? Praxe podnikatelského usuzování a jednání může představovat určitý druh osobních dovedností, které nemusí mít na první pohled zcela racionální a zcela předvídatelný základ. Z toho důvodu může být nesmírně složité při následné soudní kontrole takového jednání prokazovat a vysvětlovat, jaké podněty a impulsy člena orgánu obchodní korporace k danému rozhodnutí vedly. Zde nastiňuji poměrně vyhrocenou situaci, nicméně povaha ekonomického rozhodování i tyto otázky přináší. Pravidlo podnikatelského úsudku tak představuje jistou hráz pro rozhodování soudu, který má přezkoumat pouze otázku zákonnosti postupu jednajícího orgánu, nikoliv výsledek této činnosti a jeho důsledek pro zájmy společnosti. Toto je totiž věc posouzení samotné společnosti, resp. jejího nevyššího orgánu. Soudce rozhodující otázku, zda člen voleného orgánu obchodní korporace jednal v zájmu dané společnosti, musí dbát těch ukazatelů, skutečností a informací, které měl rozhodující statutární orgán k dispozici právě v době, kdy rozhodnutí konal. Toto z hlediska objektivního posouzení může představovat výrazné úskalí.

Další situací, která může být z hlediska posuzování právní (bez)úhonnosti korporátního manažera krizovou, je potencionální omezenost soudce vyřešit spor obchodního práva z pozic obchodování jako takového. Člen představenstva musí

⁹² HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Vyd. 1. Praha: Auditorium. 2010. s. 196: 168-169.

vždy rozhodovat a usuzovat mezi odpovědností a ekonomickou efektivitou⁹³. Prakticky každý právní systém má vyvinuté své právní systémy, které vytvářejí jisté mantinely, kterými se musí představitelé obchodních společností řídit.⁹⁴ Pravidlo podnikatelského úsudku má tedy sloužit jako tzv. „bezpečný přístav“ (*safe harbour*) pro představitele obchodních korporací. Ovšem samozřejmě je toto pravidlo limitováno, především otázkou zákonnosti. Pravidlo se může uplatnit pouze v otázce posuzování obchodního, podnikatelského rozhodování. Tato diskrece ovšem neplatí na otázku posuzování zákonnosti⁹⁵.

Pravidlo podnikatelského úsudku je podle Čechovy interpretace postaveno na subjektivním hodnocení. Nezáleží zde na tom, jakým způsobem by se měl chovat fiktivně vytvořený, vzorový hospodář, ale jakým způsobem odpovědná osoba postupovala, aby zabezpečila zájmy společnosti, tedy jaké okolnosti vedly uvedeného reprezentanta ke krokům, které podnikl. Ovšem toto kritérium subjektivity je třeba vykládat širěji, v rozumné míře⁹⁶. Vyjdeme-li z této myšlenky, tak by u pravidla podnikatelského úsudku docházelo ke změně hodnocení oproti péči řádného hospodáře, neboť jak jsem uvedla výše, tak je podle současné právní úpravy postavena na objektivním přístupu. Na druhou stranu, k objektivizujícímu přístupu v ZOK přispívá i zmíněné ustanovení § 52 odst. 1 ZOK, pojednávající o imaginární, obecně rozumně jednajícím osobě. Z tohoto důvodu si myslím, že subjektivní hledisko, tak, jak jej vyžaduje zahraniční právní věda a o níž se Čech opírá, nebylo do aktuální právní úpravy zakomponováno. Na druhou stranu je podle mého názoru vždy žádoucí, aby se v daném konkrétním sporu subjektivní hledisko vždy prokazovalo. Neboť bez subjektivních hledisek a bez zdůraznění subjektivních pohnutek není možné žádné soudní hodnocení provedeného rozhodovacího procesu. Podle mého názoru tak přes zákonodárcovu snahu o co nejpřegnantnější objektivizaci problematiky, vždy

⁹³ LAGUADO, C.A. Factors governing the application of the Business Judgement Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU. 2006. [online]: http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf k 16.10.2014

⁹⁴ Text je součástí vlastní seminární práce autorky na téma „Pravidlo podnikatelského úsudku podle Zákona o obchodních korporacích“.

⁹⁵ ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007. č. 3. s. 4-15: 8.

⁹⁶ *Ibidem*: 8-9.

existuje subjektivní míra účasti reprezentanta, která bude v případě soudní obhajoby dokazována a její vliv bude nakonec vždy posuzován soudním orgánem.

3.2.5.1.1 Dvě základní podoby pravidla podnikatelského úsudku

V současné americké praxi existují dva přístupy, dvě chápání této doktríny.

První z nich je formulace Amerického institutu práva, podle kterého jedná představitel společnosti v souladu s pravidlem podnikatelského úsudku, pokud (1) nemá žádné osobní zájmy na předmětu, o kterém je rozhodováno (2) je vzhledem ke všem okolnostem obeznámen se všemi skutečnostmi, které jsou klíčové pro rozhodnutí (3) racionálně věří, že dané rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti⁹⁷. V případě tohoto postupu soud následně nevyslovuje své vlastní hodnocení toho, zda dané jednání je či není řádným podnikatelským úsudkem, pokud statutární orgán jedná v dobré víře a v přesvědčení, že toto konání je v nejlepším zájmu společnosti⁹⁸. Pravidlo podnikatelského úsudku je pojmáno jako určitý zákonem stanovený standard přezkumu. V tomto smyslu se ostatně vyslovil také Broulík, který toto standardizující chování soudu chápe jako „*bližší vymezení standardu péče řádného hospodáře*“⁹⁹. Vzhledem k uvedenému je možno konstatovat, že cestou vymezení určité zákonné jednoty, podle které má být jednání posuzováno, se vydala také cesta aktuální právní úpravy, a to právě tím, že přímo v zákoně stanovuje základní pojmy, které je tím pádem možno explicitně vyžadovat.

Druhá podoba pravidla podnikatelského úsudku je podle jurisdikce státu Delaware a stojí na tzv. „předpokladu“ (*presumption*). Delawarské soudy totiž a priori předpokládají, že statutární orgány ve svém rozhodování posupují a

⁹⁷ BRANSON, D. M. The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule. In. *Valparaiso University Law Review*. 2002. Volume 36. No. 3. pp.631-654: 634-635.

⁹⁸ LAGUADO, C.A. Factors governing the application of the Business Judgement Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU. 2006. [online]:

http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf k 16.10.2014

⁹⁹ BROULÍK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. *Obchodněprávní revue*. 2012. č. 6. s. 161-167: 165.

postupovaly na základě dostatečných informací, v dobré víře a v poctivém přesvědčení, že daný proces je v nejlepším zájmu společnosti¹⁰⁰. Až v případě, že se prokáže, že některé z těchto předpokladů neplatí, začne soud zkoumat jednání představitele společnosti.

Oba tyto přístupy se tedy liší v postupu, jak pravidlo podnikatelského úsudku nahlížet, nicméně oba stanovují podmínky pro aplikaci či neaplikaci pravidla podnikatelského úsudku při soudním přezkumu jednání statutárního orgánu. Podle Kožiaka je možno hovořit o tzv. „*testu business judgement*“, do kterého spadá ono posouzení jednání, které je (1) v dobré víře, (2) v zájmu korporace a (3) informované¹⁰¹. Petrov k daným předpokladům ještě dodává minimální racionalitu rozhodování¹⁰², kterou vysvětluje jako obranu proti mrhání zdrojů společnosti¹⁰³.

3.2.5.1.2 Česká situace před rekodifikací

Otázka posuzování odpovědnosti žádoucího obezřetného riskování a následné ne/odpovědnosti za případné ztráty není ani v českém právním prostředí ničím absolutně novým. Již P. Hajn v roce 1984 uvedl myšlenku, že slabší (ekonomická) obchodní schopnost není apriorní důvod k odpovědnostnímu postihu¹⁰⁴. Ve stejném duchu uvažoval také profesor Eliáš, který si ve své stati koncem 90. let kladl otázku, zda mohou být členové příslušných orgánů společnosti odpovědni za škodu, která vznikla následkem zvoleného postupu, pokud se tento ukázal jako špatný¹⁰⁵. Ještě za účinnosti předešlé úpravy

¹⁰⁰BRANSON, D. M. The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule. In. Valparaiso University Law Review. 2002. Volume 36. No. 3. pp.631-654: 634.

¹⁰¹KOŽIAK, V. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). In. *Obchodněprávní revue*. 2002. roč. 4. č. 4. s. 108-113: 110.

¹⁰²PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 98: 41.

¹⁰³Text je upravenou součástí vlastní seminární práce autorky na téma „Pravidlo podnikatelského úsudku podle Zákona o obchodních korporacích“.

¹⁰⁴HAJN, P. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1984, s. 142: 24

¹⁰⁵ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. Roč. 138. č. 4. s. 298-333: 322.

obchodních společností, tedy za účinnosti obchodního zákoníku, dovozoval Havel aplikovatelnost koncepce pravidla podnikatelského úsudku ze samotného zákona. Podle autora bylo možno z § 194 odst. 5 ObchZ. dovodit zákonné fiduciární povinnosti, přičemž klíčový byl test, zda člen statutárního orgánu vykonával funkci v souladu se zákonem, tedy s péčí řádného hospodáře. Pokud byla zákonem stanovena objektivní odpovědnost, cílem soudního přezkumu nebyl a ani nemohl být výsledek procesu, ale posouzení daného jednání jako takového¹⁰⁶. Podíváme-li se na rozhodovací praxi soudů, před účinností aktuální úpravy, pojem pravidla podnikatelského úsudku nenajdeme, nicméně po obsahové stránce je zřejmé, že české soudy ve smyslu tohoto institutu rozhodovaly již dávno. Příkladem můžeme zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2363/2011, kde senát uvedeného soudu výslovně stanovuje, *„že člen představenstva odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoli za výsledek své činnosti.“*. Podobně se k věci postavil také trestní senát Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, uvádí, že *„...[p]odle názoru Nejvyššího soudu je sice nepochybné, že představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí.“*

Z uvedeného je zřejmé, že i v době účinnosti předcházející právní úpravy, české soudy, stejně tak česká právní věda, obsahovou náplň pravidla podnikatelského úsudku reflektovala. Pravidlo podnikatelského úsudku pouze deklaruje určitý přirozený vývoj obchodního jednání. Na jednu stranu mi uniká potřeba této právní úpravy, pokud v praxi již realizována byla. Na druhou stranu se však jistě zákonodárci nemůže upřít snaha o modernizaci zákonných ustanovení, čímž demonstruje, že sleduje západní hmotně-právní trendy. Ovšem pro právní jistotu může být nová právní úprava přínosem pouze tehdy, odpovídá-li judikaturou stanoveným trendům. V opačném případě přinese pouze zmatek a

¹⁰⁶ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Vyd. 1. . Praha: Auditorium, 2010. s. 196: 172-173.

neklid. Jakým způsobem se k explikovanému pravidlu postaví soudní praxe, tedy zda bude či nebude měnit svůj zavedený postup při rozhodování těchto otázek, může být předmětem budoucího zkoumání.

4 K NĚKTERÝM DŮSLEDKŮM PORUŠENÍ POVINNOSTI PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE PODLE ZOK

Principiálně je otázka péče řádného hospodáře nastolována především proto, aby bylo v důsledku možné stanovit meze pro případný vznik odpovědnosti. Porušením či nedodržením povinnosti péče řádného hospodář dochází k porušení právní povinnosti, která vede ke vzniku odpovědnosti za škodu.

4.1 Povaha právního vztahu a jeho vliv na odpovědnost

Jak jsem již uvedla dříve, nová právní úprava vychází z dvojího dělení odpovědnosti, smluvní a mimosmluvní. V tomto případě je na místě posoudit, zda je porušení povinnosti uvedené péče porušením povinnosti zákonné či smluvní. Tato diskuse není příliš snadnou. O takové možnosti hovoří např. Pelikánová, když posuzuje otázku rozlišení smluvní a mimosmluvní odpovědnosti. *„Mezi konkrétními osobami může být založen smluvní vztah, ale porušená primární povinnost může vyplývat ze zákona (ex lege) a vzniká otázka, zda taková zákonná povinnost je doplněním smluvního vztahu (je vázána na smlouvu) nebo zda jde o povinnost, jež váže smluvní stranu bez ohledu na smlouvu.“*¹⁰⁷. Na jedné straně je právní vztah člena orgánu ke společnosti primárně založen smlouvou a zákonnou povinnost řádně pečovat tak můžeme chápat jako nutný zákonný doplněk jednání člena orgánu. Jako jistě smluvní povinnost chápe péči řádného hospodáře např. Lasák. Ten ve svém komentáři k ustanovení § 159 odst. 1 NOZ postuluje, že vztah mezi členem orgánu a právnickou osobou jako takovou, je primární a tento smluvní vztah zakládá základní určující povahu vzájemného působení těchto subjektů¹⁰⁸. Lasák měl ve své teorii pravděpodobně na mysli vznik vzájemného závazkového vztahu v obecné rovině, který vzniká specifickým právním jednáním, kdy člen orgánu začne svou funkci fakticky vykonávat a jednat. Pokud bychom chápali porušení povinnosti jedna s péčí řádného hospodáře jako porušení kontraktní povinnosti, mění se nám zásadním způsobem odpovědnostní vztah.

¹⁰⁷ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5, Odpovědnost s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. s. 356:32.

Porušení kontraktní povinnosti totiž spadá pod zákonný režim § 2913 NOZ a je vázáno na vzniklou škodu¹⁰⁹. Naopak pokud chápeme povinnost jednat s péčí řádného hospodáře jakožto povinnost zákonnou, spadá do kategorie mimosmluvní, deliktní odpovědnost za porušení zákonného ustanovení, které spadá pod režim § 2910 NOZ. Tato ustanovení se liší především v otázce zavinění, které je v případě deliktní odpovědnosti zákonným ustanovením vyžadováno. Osobně se přikláním k druhému pojetí, neboť uvedené povinnosti jsou zákonem stanoveny a jejich omezení nepřipadá v úvahu. Připouštím, že je možné povinnost řádné péče smluvně blíže specifikovat, nicméně vždy se zde bude pouze promítat zákonem stanovené povinnosti. Navíc, podle zákona o obchodních korporacích uzavřít smlouvu o výkonu funkce, která by tyto povinnosti členu orgánu stanovovala, není povinností (§ 59 odst. 1 ZOK). I tehdy, nejsou-li povinnosti člena orgánu korporace stanoveny smlouvou, jeho povinnost řádně pečovat i tak platí, a to z prostého důvodu, jelikož je zákon výslovně uvádí.

Za další vycházím ze záměru zákonodárce, který v § 159 odst. 1 NOZ, ve větě druhé stanovuje domněnku nedbalosti¹¹⁰, která je doprovázena ustanovením § 2912 NOZ, jež v odst. 1 a 2 stanovuje, že „(1) [n]ejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale. (2) Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.“. Pokud tato ustanovení zohledníme ve spojení s § 2911 NOZ, které stanovuje, že „[z]působí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.“, dojdeme k názoru, že i nedbalostní jednání je chápáno jako jednání zaviněné, tedy jednání, které odpovídá odpovědnosti deliktní. Výsledkem toho nám pak vychází, že členové voleného orgánu jsou

¹⁰⁸ LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2380: 819.

¹⁰⁹ Srov. Např. LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 2380: 819; opačně např. ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Wolters Kluwert. Praha. 2014. s. 1736: 531.

¹¹⁰ Věta druhá § 159 odst. 2 NOZ říká: Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.

odpovědni za škodu, která vznikla v důsledku jejich porušení řádné péče. Porušení zákonné povinnosti je tak oproti porušení smluvní povinnosti mírnější formou, neboť k tomu, aby došlo k porušení zákonné povinnosti, je podle zákona potřeba zavinění, tedy vůlí vedené jednání vedoucí ke kýžené právní skutečnosti.

Dalším argumentem, proč se podle mého názoru nejedná o smluvní vztah je fakt, že podle § 2913 NOZ je důsledkem porušení smluvní povinnosti povinnost nahradit škodu. Ovšem, jak jsem již uvedla dříve, porušení péče řádného hospodáře podle § 159 odst. 1 NOZ je už ta situace, kdy osoba, vstupující do volené funkce člena orgánu právnické osoby s vědomím, že na funkci z různých důvodů nestačí. V takovém případě společnosti škoda vzniknout ani nemusí, třebaže povinnost porušena je.

4.2 Obrácené důkazní břemeno, povinnost k vydání získaného prospěchu a smlouva o vypořádání újmy

Speciální úpravu pak mají samozřejmě obchodní korporace. Podle § 52 odst. 2 ZOK je důkazní břemeno ve sporné situaci o dodržení povinností nasměrováno na člena orgánu, který se uvedeného pochybení měl dopustit. Nicméně soud může rozhodnout, že není spravedlivé, aby toto dokazování stálo na žalovaném, a může rozhodnout, že důkazní břemeno se tak obrací na žalobce, respektive na obchodní korporaci, což v důsledku, z důvodu možné omezenosti zdrojů, může být pro obchodní korporaci komplikované.

Zákon o obchodních korporacích ve svém ustanovení § 53 odst. 1 stanovuje povinnost k vydání prospěchu, která obchodní korporaci vznikla v souvislosti s nedodržení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Důvodová zpráva k ZOK však připouští, že vzniklá škoda může být uspokojena i jiným způsobem, jako např. sražením odměn či platu¹¹¹. Zákon výslovně zakazuje jakékoliv smluvní omezení odpovědnosti, ovšem zásadní novinkou je možnost smluvního ujednání o vypořádání vzniklé újmy (§ 53 odst. 3 ZOK). Tato smlouva

¹¹¹ Důvodová zpráva ZOK, [online]: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-k-ZOK.pdf> k 22.2. 2015, str. 25.

podléhá schválení nejvyšším orgánem společnosti. Jedná se o specifický typ smlouvy, ve kterém dochází k ujednání, jakým způsobem bude vzniklá škoda sanována. V případě, že nedojde k plnění z této smlouvy vyplývající, vzniklý soudní spor je tedy pouze sporem na plnění, ovšem není sporem o právní skutečnost, jež vznik této smlouvy jako takové založila. Tato situace tak podle mého názoru může významně přispět k vyrovnání případné škody, neboť v důsledku mohou odpadnout vleklé a na dokazování namáhavé spory o porušení povinnosti řádné péče.

V souvislosti se zákonnou formulací nicméně vznikla poměrně obsáhlá diskuse o tom, jakým způsobem lze chápat zákonodárcem užitý termín „vypořádání újmy“. Na jedné straně je explikován názor, že pojmem „vypořádání újmy“ je možné chápat i případné upuštění od náhrady, popřípadě její moderování. Tento názor zastává ve své stati např. Hámorská, která svou teorii opírá o fakt, že smlouvu o vypořádání újmy schvaluje dvoutřetinovou většinou valná hromada, jakožto zástupce ekonomicky zainteresovaných společníků. Hámorská dále odkazuje na přenos povinností. Podle jejího výkladu, je-li uzavřena smlouva o vypořádání újmy, nelze se na povinném domáhat náhrady škody za porušení péče řádného hospodáře¹¹². Osobně se s tímto výkladem neztotožňuji. Podle mého výkladu, z ustanovení § 53 odst. 3 ZOK nevyplývá, že existuje-li smlouva o vypořádání, není možné uplatňovat porušení péče řádného hospodáře. § 53 odst. 3 ZOK stanovuje, že „*[v]znikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou...*“ Z uvedeného tedy podle mého názoru vyplývá, že užití smlouvy o vypořádání není povinností, ale jednou z možností, jakým způsobem má obchodní korporace v případě vzniklé škody postupovat.

Druhý názorový proud v otázce obsahu vypořádání již ve svém výkladu není tak extenzivní a odpuštění vzniklé škody naprosto vylučuje. Takovými autory

¹¹² HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012. č. 9. s. 250-256: 254.; Stejně tak PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*. 2012. č. 5. s. 142-148: 146.

jsou například Havel a Štenglová. Tito autoři připouštějí výklad, že „vypořádáním újmy“ se rozumí různé formy jejího vyrovnání, nicméně zásadně odmítají, že by smlouvou o vypořádání újmy mohlo dojít k jejímu úplnému zahlazení. Tento svůj argument dokládají zájmy nejen společnosti jako takové, ale taktéž zájmy, které vůči společnosti mají třetí osoby a věřitelé¹¹³. Sám Havel dále dodává, že v obecné úpravě občanského zákoníku, v § 2898 je stanoveno, že se nelze zprostit povinnosti nahradit škodu¹¹⁴.

Podle mého názoru je třeba postupovat ještě třetím způsobem. Za oprávněné považuji veškeré argumenty pro i proti. Z dispozitivnosti nové právní úpravy přitakávám názoru, že se smluvní strany mohou dohodnout na odchylné úpravě a případnou škodu společnosti eliminovat. Zvláště si tuto situaci dovedu představit u menších právnických osob, založených spíše na osobních vztazích, kdy samotná hrozba sankce může být plnohodnotným zadostiučiněním. Navíc, argument Havla o nemožnosti zprostit se povinnosti nahradit škodu, považuji za mírně přihnoutou tak, aby vyhovovala jeho výkladu. Ustanovení občanského zákoníku, na které Havel odkazuje, stanoví, že není možné se předem (!) vzdát povinnosti nahradit škodu. V ustanoveních korporálního zákona není nicméně nikde stanoveno, zda smlouva o vypořádání újmy musí být sepsána před vznikem škody. Ostatně jiný komentář k ustanovení § 53 odst. 3 ZOK presumuje, že k uzavření této smlouvy dochází až poté, co došlo ke vzniku újmy¹¹⁵. Tento argument Havla tak považuji za nepřesný. Nicméně plně kvituji, že vždy je třeba dbát zájmů společníků a věřitelů právnické osoby. Zákon samozřejmě musí být stejný pro všechny, nicméně jako správnou variantu spíše vidím onu třetí možnost, kdy zákonodárce sice stanoví možnost vzniklé újmy plně eliminovat, resp. stanoví možnost vzniklou škodu škůdci prominout, vysloví-li s tímto nejvyšší orgán společnosti souhlas. Ovšem k tomu může dojít pouze za předpokladu, že nebudou

¹¹³ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*: komentář. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 142.

¹¹⁴ HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013. č. 1. s. 13-16: 14.

¹¹⁵ BĚLOHLÁVEK, A. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. s. 2730: 348.

nikterak postiženy zájmy věřitelů, kteří musí být ve svých pohledávkách vždy uspokojeni.

4.3 Další sankce pro členy orgánů obchodní korporace

Nová právní úprava obchodních korporací poměrně obšírně stanovuje další možnosti sankcionování reprezentantů obchodních korporací. Kromě výše popsané povinnosti vydat prospěch získaný porušením povinnosti řádné péče, stanovuje ZOK také další sankční následky za nekvalitní vedení společnosti, o nichž bude řeč v následujících podkapitolách. Sankční mechanismy podle zákona o obchodních korporacích a dalších zákonech, je tak především spjata s insolvenčním řízením.

4.3.1 Diskvalifikace člena orgánu obchodní korporace

Diskvalifikací člena orgánu obchodní korporace je míněna situace nedobrovolného vyloučení člena z jeho funkce. Důvodem pro diskvalifikaci je dlouhodobá disfunkce, nekvalitní manažerské vedení, které vede k destabilizaci společnosti. Zákon je v tomto ohledu nicméně poměrně jasný a stručný. Důvody k diskvalifikaci člena orgánu obchodní korporace jsou dva. Těmi jsou (1) způsobený úpadek společnosti (§ 64 odst. 1 a 2 ZOK) nebo (2) opakované a závažné porušování péče řádného hospodáře, či jiných, obdobných povinností, v posledních třech letech (§ 65 odst. 1 ZOK). Zákon zde dalšími nástroji dbá na to, aby ve vedení společnosti stál schopný jedinec. Ztráta způsobilosti vykonávat funkci člena právnické osoby jako takové je ošetřeno také obecnou úpravou. V § 155 odst. 1 NOZ zákonodárce stanovuje neplatnost zvolení osoby, která podle zákona nemá požadované dispozice. Ve spojení s §46 odst. 1 ZOK a s §8 zákona č. 455/1991 Sb., živn. zák., pak dochází k nemožnosti účastnit se vedení právnické osoby tomu, na jehož majetek byl prohlášen konkurz. Zákonodárce zde tedy vychází z myšlenky, že osoba, která není schopna spravovat svá vlastní aktiva

či pasiva, nemůže spravovat obchodní korporaci¹¹⁶. Diskvalifikace se vztahuje na veškeré členy statutárních orgánů obchodních korporací a dále také na osoby, jež jsou v obdobném postavení jako tito členové, typicky např. likvidátor. Úprava se nicméně vztahuje také na prokuristu a tzv. vlivné osoby¹¹⁷.

Prvně je situace vyloučení vázána na rozhodnutí o úpadku společnosti (§ 63 odst. 1 ZOK). V tomto případě o vyloučení rozhoduje insolvenční soud. Takovéto vyloučení se vztahuje jak na upadnuvší společnost, tak na setrvání dané osoby v orgánech dalších společností. Kromě nemožnosti vykonávat funkci v rozhodné společnosti, ztrácí vyloučená osoba možnost stát se po následující tři roky členem jakéhokoli orgánu jiné obchodní korporace. Rozhodnutí o vyloučení se vztahuje na všechny členy obchodní korporace, které k úpadku společnosti přispěli, třebaže v době rozhodnutí o úpadku v korporaci již nefigurují (§ 63 odst. 2 ZOK). Zákon v tomto ohledu není nikterak specifický a již blíže nestanovuje, jaká je maximální historická hranice, kam až může sahat odpovědnost bývalých členů volených orgánů. Toto může být pro insolvenční soud poměrně složitou otázkou, neboť musí určit, jaké historické kroky již vedly společnost do úpadku. Insolvenční soud o vyloučení člena orgánu obchodní korporace rozhoduje i bez návrhu, *ex lege*, dojde-li k rozhodnutí o úpadku. Ovšem pokud soud tak neučiní, může podle § 63 odst. 3 ZOK podat takovýto návrh každý, kdo na věci má právní zájem, tedy společníci, další členové orgánů obchodní korporace, věřitelé apod.

K dalším důvodům vyloučení se vyjadřují § 64 a násl. ZOK. Kromě osob, které se podílely na úpadku společnosti či k němu různými způsoby přispěly, mohou být vyloučeny také osoby, které byly dosazeny jako členové do již soudem potvrzené úpadkové společnosti, pokud se prokáže, že svým jednáním přispěly k dalšímu snižování majetkové podstaty či jinému krácení věřitelů společnosti. Jedná se tedy o ty osoby, které svým jednáním záměrně kazí průběh celého insolvenčního řízení. Soudím však, že zákonodárce vložil toto ustanovení pro lepší a snazší přehlednost, neboť případné přesuny majetku společnosti by i bez

¹¹⁶ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 158.

¹¹⁷ PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*. Roč. 20. č. 10. s. 24-27: 26.

tohoto ustanovení byly posuzovány jako krácení věřitele a tudíž, jazykem občanského práva, posuzovány jako relativně neúčinné. Trochu nadbytečným ustanovením § 64 odst. 3 ZOK zákonodárce nicméně doplňuje, že vyloučit není možno osobu, která se stala členem statutárního orgánu společnosti v situaci, kdy se tato již nacházela ve stavu tzv. hrozícího úpadku (§ 3 odst. 4 Ins.) nebo osobu, která jedná s péčí řádného hospodáře a svým konáním přispívá k řádnému dokončení insolvenčního řízení.

Druhým možným důvodem vyloučení člena orgánu obchodní korporace je situace, která se svým významem mírně vymyká diskutovaným ustanovením, neboť není výslovně spjata s následky za úpadek společnosti. Podle ustanovení § 65 a násl. je totiž možno vyloučit také člena statutárního orgánu, který opakovaně a závazně v průběhu tří let porušoval péči řádného hospodáře, případně jiné, obdobné povinnosti¹¹⁸. Jelikož tato situace již není vázána na rozhodnutí insolvenčního soudu o úpadku, rozhodovat o něm nebude insolvenční soud, nýbrž krajský soud, místně příslušný podle sídla společnosti¹¹⁹. Otázkou však také je, jaké porušení povinnosti pečovat je možno chápat jako závažné? A kolikrát k tomu musí dojít? To je otázkou diskrece soudu. Zákon zde tím pádem rezignuje na drobná, „nezávažná“, nicméně opakovaná porušení péče řádného hospodáře. Podle 2. odstavce § 65 může však dojít k vyloučení člena orgánu obchodní korporace, který porušil péči řádného hospodáře, čímž mu vznikla povinnost nahradit společnosti újmu. Klíčové je podle mého výkladu situace, že došlo k újmě, bez ohledu na to, zda byla danou osobou porušena péče řádného hospodáře jednorázově či opakovaně a tím pádem také bez ohledu na závažnost tohoto porušení. Nicméně logickým výkladem bude vznik škody jistě porušením závažným. Podle komentáře, zanikne-li povinnost nahradit újmu jejím splněním, resp. dojde-li k vypořádáním závazků ze smlouvy o vypořádání újmy, odpadají podle Šuka důvody pro vyloučení z funkce podle § 65 odst. 2. Následně dodává,

¹¹⁸ Pojmem „jiné povinnosti“ se podle komentáře k zákonu rozumí jiná, odborná péče, kterou je daná osoba povinna vykonávat podle případného jiného odvětvového předpisu, např. podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu (srov. § 11a, 13 a 32 zák. o podnikání na kapitálovém trhu) anebo dle insolvenčního zákona (srov. § 24 odst. 2 a § 36 Ins.) (ALEXANDER, J. Komentář k ZOK, § 65. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 17.3.2015].

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 161.

že ovšem toto porušení nás může vrátit k ustanovení § 65 odst. 1, podle kterého je pak škůdce možno vyloučit¹²⁰. Dovolím si však polemizovat s tím, zda splněním povinnosti k náhradě škody odpadá také důvod pro nevyloučení. Zákon pouze konstatuje, že vyloučit lze toho, kdo je povinen k náhradě škody, tzn. osobu škůdce. O možnosti zprostit se povinnosti z tohoto ustanovení není nikde pojednáno. Podle mého názoru tak náhrada škody ještě neopravňuje škůdce k dalšímu nerušenému setrvání ve statutárním orgánu společnosti. Navíc tento výklad podle mého názoru také plně odpovídá smyslu daných ustanovení o vyloučení člena. Sama obchodní korporace sice má vlastní mechanismy, kterými může škůdce ze společnosti vyloučit, nicméně diskvalifikace soudním výrokem má dalekosáhlejší důsledky. Polemiku podle mého názoru také může vzbuzovat vhodnost zvolené procesní úpravy, neboť předmětem úpravy insolvenčního zákona není otázka statusových záležitostí obchodních korporací. Autoři Řeháček a Vrba dokonce v této souvislosti diskutují i možné porušení ústavního práva na spravedlivý proces¹²¹. Pravdou zůstává, že uvedené nově vzniklé oprávnění insolvenčního soudu nutně vyžaduje novelizaci insolvenčního zákona.

4.3.2 Ručení za závazky společnosti v případě porušení diskvalifikace

Tyto důsledky jsou zakotveny v následujících ustanovení § 66 a násl. Soud, který rozhodne o vyloučení, musí o tomto informovat rejstříkový soud, čímž podle mého názoru zákonodárce velmi vhodně kontroluje situaci. Klíčové také je, že k vyloučení dochází spolu s právní mocí rozhodnutí soudu, nikoliv až výmazem z obchodního rejstříku.

Je ovšem třeba velmi zdůraznit, že uvedené vyloučení a jeho důsledky se týkají pouze osob, které jsou členy statutárních orgánů obchodních korporací ve smyslu § 1 ZOK¹²². Zároveň má každá osoba, jež se má stát členem (jakéhokoliv)

¹²⁰ Ibidem: 162.

¹²¹ ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10. s 360-366: 364.

¹²² ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 162

orgánu obchodní korporace, informační povinnost vůči zakladateli či korporaci jako takové. Potencionální člen informuje o tom, zda byl na majetek jeho či majetek obchodní korporace, ve které byl, v posledních třech letech prohlášen úpadek (§ 42 odst. 2 ZOK). Tuto situaci je tedy třeba zohlednit a při zakladatelském jednání nebo při změně osob v orgánech korporace je potřeba tento stav nejlépe písemně deklarovat v čestném prohlášení. Osobě, která nerespektuje rozhodnutí soudu o vyloučení a nadále se bude účastnit na výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace, případně pokud takovouto funkci přijme dříve než za tři roky od pravomocného rozhodnutí, stanoví zákon sankci. Tato osoba tak ručí za veškeré povinnosti obchodní korporace (§ 66 odst. 2 ZOK). Toto ručení povinné osobě vzniká *ex lege* a není tedy rozhodné, zda se tato osoba na vzniku případných povinností obchodní korporace fakticky podílela či nikoliv. Toto ustanovení může být podle mého názoru odpovědí na jednání třetích osob v dobré víře v zapsaný stav v obchodním rejstříku. Pokud tedy osoba, která je postižena soudním rozhodnutím o diskvalifikaci z funkce, přesto po určitou dobu jedná, jakoby této funkce stále požívala, a především tak jedná vůči třetím osobám, které s danou osobou jednají na základě platného zápisu ve veřejném rejstříku, ručí za splnění sjednaných povinností. Takto sjednané povinnosti tak budou platným ujednáním a oprávněný věřitel tak bude moc své pohledávky uplatnit jak vůči společnosti, tak následně, v případě nesplnění, po uvedené, jednající osobě.

Opětovným porušením soudního rozhodnutí může soud i bez návrhu rozhodnout, že vyloučení této osoby se prodlužuje ze tří až na deset let. § 67 odst. 2 a 3 však stanovují výjimku z celkové koncepce vyloučení. Za jistých okolností může totiž rozhodnutí soudu o vyloučení mít neblahý vliv na chod další obchodní korporace, ve které vyloučená osoba taktéž vystupuje jako člen statutárního orgánu. Soud může buď v rámci rozhodování o vyloučení, nebo i *ex post*, připustit další vykonávání člena statutárního orgánu. Zákon přiznává soudu možnost výslovně stanovit podmínky, za kterých je toto oprávnění přípustné. Tyto

podmínky však mají omezenou platnost, totiž tři roky, resp. tak dlouho, jak dlouho trvá samotné vyloučení¹²³.

Zákonodárce v tomto ustanovení podle mého názoru poměrně logicky reaguje na potřeby společností a projevuje poměrně optimistickou víru v poctivé jednání statutárních orgánů, resp. jejich členů. Otázkou bude, jakým způsobem bude soudní instance tato ustanovení využívat, případně jak hluboko se bude zabývat potřebnými podmínkami k omezenému výkonu funkce, které podle § 67 odst. 2 a 3 musí stanovit.

4.3.3 Povinnost vydat prospěch získaný za poslední dva roky před insolvencí

Zákon o obchodních korporacích stanovuje další sankční mechanismy pro neřádné pečující členy orgánu obchodní korporace, kteří věděli či vědět měli a mohli, že jejich společnost spěje k úpadu a v rozporu s péčí řádného hospodáře nevykonali vše potřebné, co bylo třeba k odvrácení takového úpadku. Tito členové jsou podle ustanovení § 62 odst. 1 ZOK povinni vrátit veškerý prospěch, který od obchodní korporace v posledních 2 letech získali.

Předně je třeba poznamenat, že uvedená povinnost se vztahuje na všechny členy orgánů obchodní korporace, tedy nikoliv pouze na statutární orgány, jak tomu bylo v přechozích případech. Uvedená situace se vztahuje na insolvenční řízení, které je zahájeno jinou osobou, než dlužníkem, tedy věřitelem. Insolvenční řízení je zahájeno dnem, kdy došel návrh věcně příslušnému (tedy krajskému) soudu. Později podaný dlužnický návrh již na započaté řízení nemá vliv, a tak se může stát, že třebaže jsou představitelé korporace bdělí svých povinností a insolvenční návrh podají, i tak na ně může dopadnout výše uvedená povinnost. Zákonodárce se zde pravděpodobně snaží přimět odpovědné osoby k včasnému plnění jejich povinností, tedy k včasnému podání insolvenčního návrhu¹²⁴.

¹²³ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 164.

¹²⁴ ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10. s 360-366: 362.

Zároveň zde zákon vyžaduje iniciativu insolvenčního správce, neboť vydat prospěch nemají povinní členové sami o sobě, ale pouze na návrh insolvenčního správce. Diskutabilní je otázka rozsahu pojmu „prospěch“. Štenglová a Havel problematiku vidí jednoznačně. Prospěchem chápou nejen plnění vyplývající ze smlouvy o výkonu funkce, ale také další plnění, které osoba získá na základě dalších právních vztahů, např. vztahu zaměstnaneckého¹²⁵. Z uvedeného výkladu by vyplývalo, že povinná osoba musí vydat naprosto veškeré plnění, které ve sledovaném období od korporace přijala. Tento výklad shledávám extrémně přísným. Další autoři jsou ve výkladu poněkud umírněnější a postulují, že získaným prospěchem je míněno pouze plnění, které jím bylo přiznáno z titulu výkonu jejich funkce člena orgánu obchodní korporace, tedy především plnění ze smlouvy o výkonu funkce, které může být poměrně diverzifikované co do různých dalších náhrad apod.¹²⁶. Podobně problematiku vykládá také Bělohávek, který jako prospěch chápe to plnění, které je nad rámec z ostatních závazků. Podle něj se toto ustanovení tedy nevztahuje na obvyklou odměnu plynoucí z příkazní smlouvy (je-li podle ní postupováno), či závazky z pracovně-právního vztahu¹²⁷. Osobně soudím, že prospěchem je třeba chápat taková aktiva, která členům náležela za jejich výkon v orgánu korporace, neboť z titulu toho odpovídají za případný úpadek společnosti. Soudím tak, že je-li člen orgánu obchodní korporace zároveň také v dalším právním vztahu (typicky pracovně-právním) s touto korporací, neměl by výnos z tohoto vztahu být součástí povinného návratného plnění.

Otázkou dokazování a soudní diskrece pak opět bude, zda člen orgánu obchodní korporace o možném úpadku společnosti věděl, či vědět mohl a měl. Hrozícím úpadkem je podle insolvenčního zákona stav, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas plnit podstatnou část svých peněžitých závazků (§ 3 odst.4 InsZ). Povinnost

¹²⁵ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 157.

¹²⁶ ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10. s 360-366: 362.

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, A.. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv. s. 2730: 395.

informovaného jednání je podle mého možno vztáhnout na povinnost řádné péče, tak jak jsou stanoveny v § 159 odst. 1 NOZ i ustanovených § 51 a 52 ZOK, resp. je zde uplatnitelný stejný odpovědnostní model rozumné, pečlivě jednající osoby.

Dalším sporným bodem pak bude dokazování, jakým způsobem se povinné osoby snažili či nesnažili hrozícímu úpadku předejít.

4.3.4 Neomezené ručení členů statutárního orgánu (i bývalých) za dluhy společnosti při úpadku společnosti

Zásadní novinkou a zosvětlením dopadu při nesplnění zákonných či kontraktních povinností člena statutárního orgánu obchodní korporace je možnost soudu stanovit povinné ručení za nesplnění povinnosti dané korporace (§ 68 ZOK). K tomu, aby soud mohl osvědčit tuto povinnost, je potřeba splnění dvou, resp. tří kumulativních podmínek, tedy (1) rozhodnutí o úpadku obchodní korporace a (2) člen nebo bývalý člen statutárního orgánu o hrozícím úpadku věděl nebo vědět měl a mohl a zároveň (3) v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil vše potřebné a rozumně přepokládané, aby tomuto úpadku zabránil (§ 68 odst. 1 a 2 ZOK.)

Tento krok je však pouze návrhovým řešením, tzn. musí být navržen, a to buď insolvenčním správcem nebo věřitelem dané obchodní korporace. Rozhodnutí připadá nikoliv soudu insolvenčnímu, ale obecnému soudu s místní příslušností určenou podle sídla obchodní korporace. Podle mého výkladu zákona je uvedená možnost právem oprávněných osob, nikoliv povinností. Nicméně lze předpokládat, že nepodal-li by insolvenční správce, ostatně i věřitel, tento návrh, pravděpodobně by se samy tyto osoby vystavily riziku porušení péče řádného hospodáře při správě jim svěřených záležitostí.

Toto ustanovení, třebaže je jeho normativní povaha jistě důvtipná, podle mého názoru přináší mnohé diskuse. Tak např. o jakého věřitele se jedná? Zákon zde není konkrétní v otázce toho, zda se musí či nemusí jednat o věřitele

insolvenčního, tedy osobu, jež svoji pohledávku přihlásila do insolvenčního řízení. Podle komentáře k zákonu se zde nemusí nutně jednat o insolvenčního věřitele¹²⁸, tzn. aktivně legitimován k podání návrhu podle § 68 odst. 1 ZOK je jakýkoliv věřitel, třebaže tento svou pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásil. Vzhledem k tomu, že pohledávky insolvenčních věřitelů jsou v rámci insolvenčního řízení uspokojovány v závislostech na různých proměnných, jako je jejich zajištěnost apod., zároveň rychlost návratnosti pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení je poměrně neuspokojující, lze předpokládat, že tato možnost bude věřiteli využívána, možná až zneužívána na úkor právě insolvenčního řízení. Dále je pak otázkou, jaký vliv bude mít toto ručení vůči věřiteli na samotné insolvenční řízení. Vzhledem k tomu, že se jedná o soudem uloženou povinnost fyzické osoby ručit, k tomuto dojde až v případě nesplnění povinností ze strany obchodní korporace jako takové. Lze tedy chápat, že určující bude stále probíhající insolvenční řízení a až pokud nebude možné povinnost vymoci na korporaci, dopadne povinnost splnit závazky za společnost na samotné statutární orgány. V případě úpadku a následnému nesplnění povinností ze strany korporace, padá povinnost platit za její závazky přímo na statutární orgán, resp. na fyzickou osobu, která stála ve vedené upadající a upadnuvší společnosti a svým jednáním tomuto zániku nezabránila.

Další otázkou bude, jak dlouho nazpět sahá případná ručitelská povinnost na bývalé členy statutárního orgánu. Pravděpodobně se bude jednat o stejnou situaci jako v § 63 odst. 2 ZOK, tzn., že nazpět budou postihováni ti členové statutárního orgánu, za jejichž působení se společnost začala dostávat do situace hrozícího úpadku. Dalším sporným bodem je rozsah ručení. Autoři komentáře k zákonu o obchodních korporacích hovoří o tom, že člen statutárního orgánu ručí pouze za ty závazky, které má vůči osobě, která návrh soudu podala¹²⁹. Tímto způsobem argumentují také další autoři, např. Řeháček a Vrba, kteří rozsah ručení spojují s rozsahem podaného návrhu¹³⁰. Naproti tomu existují názory, že ze

¹²⁸ ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiv, s. 994: 165.

¹²⁹ *Ibidem*: 165.

¹³⁰ ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10. s 360-366: 365

zákonné úpravy takto omezené ručení nikterak nevyplývá. Např. Bogurský ve své stati poukazuje na omezený rozsah oprávněných osob a dovozuje, že podáním návrhu soudu podle § 68 odst. 1 ZOK vzniká povinnost splnit veškeré závazky vůči všem věřitelům korporace¹³¹. Tento výklad považuji nicméně za omezený. Souhlasím, že zákon není pregnantní v otázce stanoveného ručení, ovšem tento výklad spěje mírně ve smyslu trestněprávní zásady *beneficium cohaesionis*, což podle mého mínění zákonodárcův úmysl nebyl. Pokud totiž věřitel podá návrh a dožaduje se splnění svých nároků, soud tomuto nemůže přiznat více práv, než požaduje a zároveň tento věřitel není aktivně legitimován, aby požadoval splnění pro další věřitele. Jiným případem může být postavení insolvenčního správce, který v případě podání diskutovaného návrhu de facto žádá ručení za celou majetkovou podstatou, tím pádem pro všechny věřitele. Ostatně tento výklad podává i Juraj Alexander. Podle jeho komentáře k § 68 ZOK, podá-li návrh insolvenční správce, soud vydá rozhodnutí, který zakládá ručení, nicméně podle Alexandra se nejedná o exekuční titul, takže nárok musí být každým jednotlivým věřitelem následně uplatněn v klasickém nalézacím řízení, jehož výsledkem je deklaratorní rozhodnutí soudu¹³².

Velmi zajímavou myšlenku v souvislosti s rozhodnutím obecného soudu podle § 68 měli autoři Řeháček a Vrba. Ti se zabývali otázkou, do kdy je potřeba aby obecný soud konstitoval, respektive vydal rozhodnutí, jímž zakládá ručitelenskou povinnost pro člena (i bývalého) statutárního orgánu. Autoři narazili na problém, kdy insolvenční řízení skončí např. z důvodu nemajetnosti společnosti a insolvenční soud podle § 173 odst. 2 NOZ zruší právnickou osobu *ex lege*. Tím totiž dojde k zániku obchodní korporace a k jejímu výmazu z obchodního rejstříku, čímž po této osobě zaniknou také její dluhy. § 2026 odst. 2 NOZ stanovuje, že „*Ručení nezaniká (...) pro zánik právnické osoby, která je dlužníkem.*“ Ovšem může ručení po zániku právnické osoby vzniknout?¹³³

¹³¹ BOGURSKÝ, P. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue*. Roč.5. č.11-12. s. 313-318: 315.

¹³² ALEXANDER, J. Komentář k ZOK, § 68. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2.3.2015].

¹³³ ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10. s 360-366: 365

Alexander v komentáři doplňuje, že toto oprávnění insolvenčního správce a věřitele jsou až nejzazším řešením, které následuje po likvidaci společnosti, tedy v situaci, kdy společnost zaniká, ovšem její dluhy zůstávají nedořešeny¹³⁴. O to víc je tato otázka naléhavější. Ručení, jakožto jeden z institutů zajištění dluhu, je akcesoricky vázáno na původní dluh. Může tedy soud konstitutivním rozhodnutím založit ručitelskou povinnost na dluh, který již neexistuje? Navíc v ustanovení § 154 o.s.ř. zákon výslovně stanovuje, že pro vydání rozsudku je rozhodující stav v době jeho vyhlášení, přičemž v době vyhlášení již právnická osoba jako taková nemusí existovat a soud tak může rozhodnout o zamítnutí takového návrhu pro nesplnění podmínek k vydání rozhodnutí.

Podle mého názoru, aby nedocházelo ke krácení práv věřitele, bude soud muset rozhodovat na podkladě důkazů, které svědčili věřitelovu právu v době podání návrhu. Na druhou stranu ovšem může docházet k narušování právní jistoty a *rei iudicata*, jež byla uzavřena rozhodnutím insolvenčního soudu o zrušení či skončení řízení.

Zákon o obchodních korporacích tak vzhledem k výše popsanému přináší mnohá zostřující opatření, především v souvislosti s nekvalitním vedením obchodní korporace, které zapříčiní její úpadek. Tato ustanovení mají mnohá výkladová úskalí a jejich aplikace jistě bude předmětem náročného dokazování s nejistým výsledkem, nicméně na druhou stranu a za této situace již není určující, zda činí základní kapitál dvě stě tisíc nebo jednu korunu, neboť v důsledku existují zákonné instituty, jež usnadní věřitelům vymožení jejich pohledávek i za situace, že společnost bude svými statutárními orgány znehodnocena.

¹³⁴ ALEXANDER, J. Komentář k ZOK, § 68. ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2.3.2015].

5 ZÁVĚR

Jakkoli se problematika chápání významu péče řádného hospodáře může zdát na první, letmý pohled poměrně jasnou, při podrobnějším zkoumání zjistíme, že se jedná o výrazně komplikovaný právní institut. Jeho komplikovanost tkví především v jeho obecnosti a abstraktnosti. Složitost problematice dodává také fakt, že není vždy předem možné jednoznačně určit, zda k porušení dané povinnosti došlo či nikoliv. Jedná se o právní institut, který není v českém právním řádu žádnou novinkou, ovšem až do rekodifikace byl pojmem především judikaturním a doktrinálním. S novou právní úpravou došlo k začlenění základních atributů péče řádného hospodáře do znění zákona. Novou právní úpravou se povinnost péče řádného hospodáře stala zákonnou povinností pro všechny členy volených orgánů právnických osob. Tímto tedy došlo k výraznému rozšíření adresátů uvedené povinnosti. Zároveň s tím, že došlo k alespoň elementárnímu definování tohoto dříve implicitního termínu, došlo podle mého názoru k rozšíření jeho významu.

V úvodu své diplomové práce jsem si stanovila základní cíl práce, kterým bylo zjištění, jakých změn doznal tento právní institut v souvislosti s rekodifikací soukromého i obchodního práva. Spolu s tímto bylo cílem práce odpovědět na otázku, zda zde vůbec potřeba rekodifikace tohoto konkrétního právního institutu existovala. K uvedenému cíli jsem ve své práci postupovala směrem od obecného, teoretického vyjasnění základních pojmů, přes pojednání o základních stavebních kamenech dané problematiky až k samotné diskusi nad významem péče řádného hospodáře a důsledky jejího porušení. V úvodní kapitole jsem se věnovala v obecné rovině problematice odpovědnosti jako takové, kde jsem se snažila poznamenat některá smýšlení o odpovědnosti v právním smyslu, tedy jak je tento pojem v tomto konkrétním vědním oboru chápán a vysvětlován. Následně jsem se věnovala otázce statutárních orgánů, neboť právě statutární orgány právnických osob jsou klíčovými adresáty povinnosti péče řádného hospodáře. V této kapitole jsem pohovořila o tom, jakým způsobem došlo v souvislosti s novou úpravou k jednání za právnickou osobu, které vykonává právě statutární orgán. Dále jsem se věnovala vztahu statutárního orgánu k právnické osobě, tedy v jakém významu

jej vůbec můžeme chápat. Zároveň jsem zde pojednala o problematice uplatnitelnosti povinnosti péče řádného hospodáře také na členy volených orgánů právnických osob práva veřejného.

Stěžejními kapitolami mé diplomové práce však byly následující kapitoly, ve kterých jsem diskutovala otázku fiduciárních povinností v obecné rovině a následně již samotnou problematiku péče řádného hospodáře. Jak jsem již uvedla v úvodu práce, fiduciární povinnosti jsou tématem již mnohokrát diskutovaným a ustáleným, nicméně chceme-li obsáhnout péči řádného hospodáře, bez zmínění těchto povinností se nelze obejít. Povinnost loajality a povinnost péče představují základní stavební kameny péče řádného hospodáře. V souvislosti s povinností loajality jsem v úvodu stanovila výzkumné otázky týkající se významu pojmu loajality jakožto nutné součásti řádné péče. V souvislosti s loajalitou v nové právní úpravě, její osud je podobný samotnému ustanovení o řádném hospodáři. Právní teoretici se k nutnosti loajálního chování člena voleného orgánu vyjadřovali poměrně obsáhle již před novou úpravou. Ostatně tato povinnost byla dovozována z ustanovení obchodního zákoníku. S novou právní úpravou podle mého názoru tak v souvislosti loajalitou nedošlo k významným posunům co do jejího významu. Nově však již tento pojem není třeba nepřímou dovozovat, přímo totiž vyplývá ze zákona. Povinnost loajálního chování vůči zainteresované společnosti podle mého názoru vyplývá za samotného vztahu člena orgánu k právnické osobě. Tím, že je povinnost loajality v nové právní úpravě občanského práva, ale také v nové úpravě obchodních korporací nutně spjata řádnou péčí, dovoluji si dovodit, že povinnost loajality je tedy nutnou, zákonem stanovenou povinností a proto je podle mého názoru možno její nedodržení sankcionovat, resp. dovozovat následné odpovědnostní postihy. V souvislosti s obchodními korporacemi je povinnost loajality zákonem stanovena poměrně striktně také. Pokud člen statutárního orgánu obchodní korporace jedná v souladu se zákonem stanovenými podmínkami pro řádný výkon jeho funkce, nicméně nedodrží povinnost loajality, je celé jeho jednání, byť bylo v souladu s péčí řádného hospodáře ze všech ostatních hledisek, považováno jako porušení

zákonné povinnosti a takového člena stíhá odpovědnost za vzniklý následek jeho neložného chování.

V samotné kapitole o péči řádného hospodáře jsem se nejprve snažila pohovořit o právním stavu před rekodifikací, kdy se termín péče řádného hospodáře objevoval v především v obchodním zákoníku. Zde jsem pojednala o hlavních diskusních bodech, které v souvislosti s tímto pojmem existovaly. Kromě toho jsem se snažila také poznamenat některé další povinnosti, které literatura s řádným hospodařením spojovala, a jejichž neuplatnění vedlo k následnému vzniku odpovědnosti. Následně jsem pohovořila o výslovných změnách, které přinesla nová právní úprava. Z uvedeného a shora popsaného vyplývá, že nová právní úprava povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře v občanském zákoníku ve svém důsledku žádné novum nepřináší. Samozřejmě dílčí změny existují a jsou nepopíratelné. Změna právního zdroje, snaha o definici pojmu. Podle mého názoru ovšem stanovené a uzákoněné znění aplikuje pouze to, co již bylo odbornými texty a judikaturou sepsáno a podle čehož české soudy, jakožto klíčové posuzující orgány, rozhodovaly. Zákonodárce nově tak v zákonné formě pouze deklaruje již dovozené, když de facto explikuje výsledky předcházejících odborných diskusí nad obsahem a významem pojmu.

Na jedné straně je pravděpodobně logickým vývojem, že se výsledky dlouhodobé diskuse transformují do zákonné úpravy. Na druhou stranu, pokud české soudy dokázaly spravedlivě řešit otázku porušení péče řádného hospodáře, evidentně zde žádný zákonný nedostatek nebyl. Navíc v této formě, v jaké zákonodárce povinnost řádně pečovat v obecném předpisu občanského práva zakotvil, podle mého názoru k výraznému usnadnění nespěje. Stále bude potřeba hledat význam uvedených pojmů a náročně hodnotit, v každém jednotlivém případě, zda se jedná o porušení péče řádného hospodáře či nikoliv. A stále to bude soud, který bude vzniklé spory ad hoc rozhodovat. Otázkou je, zda nastalá změna je skutečně změnou a jak se k ní budou adresáti právní normy stavět. To podle mého názoru ukáže až následná judikatura, která svými nálezy odpoví na otázku, zda šlo ve finále pouze o formální doplnění, či zda se opravdu mění celý systém rozhodování sporů o porušení péče řádného hospodáře.

Z hlediska práva obchodních korporací je péče řádného hospodáře zpřísněna a doplněna o další nároky na jednání členů statutárních orgánů, jako je dobrá víra, informované jednání apod. Je třeba jistě poznamenat, že se jedná o zákonem stanovené nároky, které musí být kumulativně přítomny. Čímž může docházet k určité nejistotě a demotivaci představitelů obchodních korporací k aktivnímu a pozitivnímu, žádanému riskování, které vede společnost k dalšímu zisku, jehož generování je základním motorem kapitálové společnosti. Tento fakt se zákonodárce snažil v zákoně vyrovnat a kompenzovat prostřednictvím začlenění tzv. pravidla podnikatelského úsudku. Pravidlo podnikatelského úsudku znamená, že i přes ekonomicky nepříznivý výsledek podnikatelského jednání představitelů obchodní korporace, který způsobí korporaci škodu, nebudou tyto jednající osoby nést odpovědnost za způsobený následek, pokud při svém jednání postupovali podle zákonných podmínek. Na druhou stranu zákon o obchodních korporacích nezapomíná na úpadkové situace a o přes to, že dává představitelům obchodních korporací „bezpečný přístav“, poměrně obsáhle a relativně pečlivě dopracovává nepříznivé ekonomické důsledky (především úpadek podle Ins), do kterých členové (statutárních) orgánů své společnosti dostali neřádným hospodařením.

Co se týče vzájemného vztahu pravidla podnikatelského úsudku a péče řádného hospodáře podle NOZ, na první pohled by se mohlo zdát být uplatnitelné klasické pravidlo aplikační přednosti. Podle mého názoru však tato diskuse není vůbec potřeba. Soudím, že na sebe tato ustanovení navazují, neboť kdo poruší péči řádného hospodáře podle NOZ tím, že není schopen řádné péče a nevyvodí z toho pro sebe důsledky, jedná nedbale. Zároveň pokud tato osoba učiní v této situaci nějaké podnikatelské rozhodnutí, logicky jedná v rozporu s pravidlem podnikatelského úsudku, neboť nejedná v dobré víře v zájmu korporace, pravděpodobně ani informovaně.

Pokud máme posuzovat otázku nutnosti a potřeby rekonstrukce zkoumané právní úpravy, jak u pravidla podnikatelského úsudku, tak i ve vztahu k nové úpravě péče řádného hospodáře, můžeme podotknout, že nutná potřeba její zákonné aktualizace zde nebyla. Znění těchto principů představuje pouze formální

změny a jsou podle mého názoru de facto jen výsledkem a vyústěním právních diskusí, odborných textů a judikatury. Na druhou stranu, pokud současné znění zákona odpovídá rozhodovací praxi, nemělo by rozhodování soudů v téže problematice mít napříště jiné výsledky oproti stavu před rekodifikací. Zda vůbec, a pokud ano, jakým způsobem, změní judikatura své postoje vůči testovaným institutům, bude otázkou času. Pravděpodobně byl rekodifikační úmysl zákonodárce ohledně péče řádného hospodáře přispět k vyšší právní jistotě adresátů normy. I přesto však podle mého názoru k žádnému výraznému ulehčení nedošlo, neboť posuzování problematiky dodržení řádné péče, bylo a stále je velmi komplikované a vždy se ten který případ bude muset posuzovat individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem. Bez ohledu na účinnou právní úpravu. Pojem péče řádného hospodáře je stále pojmem otevřeným, byť se zdá být již mírně ohraničený. Bezesporu ovšem nelze zákonodárci upřít snahu o rozšíření tohoto pojmu. Prvně jak ve vztahu k adresátům právní normy, kterých je s novou úpravou více, a dále pak ve vztahu k negativním důsledkům, jež zavedou společnost do insolvence. Jak je patrné z poslední kapitoly této práce, zákon o obchodních korporacích zavádí další odpovědnostní instituty, které jsou z hlediska jejich objektivního určení jasnější a snáze zjištělné. Lze tedy předpokládat, že případné soudní spory se povedou spíše o diskvalifikaci či o určení následné odpovědnosti za úpadek společnosti, než o to, zda daná osoba porušila péči řádného hospodáře. Péče řádného hospodáře tak podle mého názoru bude možná nadále jakousi obávanou chimérou, spíš než rozšířený předmět sporu.

Cílem předkládané diplomové práce bylo zmapovat difference mezi dřívější a aktuálně účinnou právní úpravou institutu péče řádného hospodáře. Jak jsem naznačila již v úvodu, jedná se o problematiku velmi složitou, byť mnohdy různými autory zlehčovanou. Plně si uvědomuji, že přesahy tohoto tématu jsou dalekosáhlé a problém je mnohem hlubší, než je možno do práce tohoto typu obsáhnout. S přihlédnutím k uvedenému riziku celé problematiky si nicméně dovoluji považovat cíl práce za splněný.

RESUME

The submitted diploma thesis deals with the issue of Care of Legal Duty of a Proper Manager in the Czech legal order and inquires how this principle was modified with effect of the new regulation of private law. The text tries to embrace current Czech discussions connected to this term and particularly their influence on practical application of Care of Legal Duty of a Proper Manager.

It is not surprising that the principle of Care of Legal Duty of a Proper Manager originated from Roman law, where it was semantically associated with the care performed by *pater familias* in relation to his own matters. The term started to appear in the Czech legal order after the year 2000 in the Commercial Code. However, the term was not at all defined in this regulation of commercial law. It was so-called open term, and its meaning was supposed to be completed by judicial decisions and legal experts' opinions, as it indeed was. Care of Legal Duty of a Proper Manager was associated with so-called obligations of fiduciaries, which created and still creates nowadays the basic framework for understanding of proper care itself. A person acts as a proper manager, when he or she manages matters of a legal entity loyally, carefully and with necessary knowledge. Until the effect of the new legal regulation the term of Care of Legal Duty of a Proper Manager was connected mainly to commercial companies. However, the recodification brought a fundamental change; in particular that the obligation of proper care is laid down directly in the code of private law – the Civil Code, which newly requires it from all members of elected bodies of legal entities in general.

In relation to business corporations, whose regulation is special to the Civil Code, the Care of Legal Duty of a Proper Manager acts even stricter. Unlike the Civil Code, the Law on Commercial Corporations lays down higher standard for members of the bodies of business corporations. However, higher business risk in relation to stricter obligations of proper care is compensated in the Law on Commercial Corporations by so-called Business Judgement Rule.

The aim of the submitted thesis was to assess the state before and after recodification as well as the need for adopted amendments. In conclusion of this thesis I summarize my findings that regarding the fact that the new legal regulation has not brought any significant changes to the content of given terms, the Care of Legal Duty of a Proper Manager has not been significantly modified apart from an effort to make an elementary formal definition.

The new legal regulation thus merely reacts to the results of long-standing discussions and subsequently incorporates them into the text of the law itself. But the question may be, how necessary was this explication, if Czech courts were able to rule on violation of proper care even without a definition.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK (ZÁKONŮ)

ABGB	zákon č. 946 Sb. z. s., rakouský obecný občanský zákoník z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie)
Ins.	zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Listina	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
ObchZ.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
živn. zák	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

- BĚLOHLÁVEK, A.. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 3 sv.
- BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. Právo.
- CLARK, R.CH. *Firemní právo*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1992
- ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde, 2013.
- ČERNÁ, S. *Obchodní právo. 3, Akciová společnost*. Vyd. 1. Praha: ASPI, ©2006.
- DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl I., § 1 - §92e*. 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002.
- DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář. Díl III., §176 - §220zb*. 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002.
- ELIÁŠ, K. a DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: Obchodní společnosti a družstva*. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010.
- ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012.
- HAJN, P. *Riziko a odpovědnost v hospodářské praxi*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1984.
- HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Vyd. 1. Praha: Auditorium. 2010.
- KNAPP, V. *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*. Stát a právo. ČSAV. Praha. 1956.
- KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vydání. C.H. BECK. Praha. 1995.
- Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník*. Encyklopedický dům Odeon. Praha. 1993

LAVICKÝ, P. *Občanský zákoník. I, Obecná část (§1–654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 2, § 56-260*. Praha: Linde, 1995.

PETROV, J. *Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav. 2007.

POKORNÁ, J. K některým otázkám právního postavení členů představenstva akciové společnosti. In. ČERNÁ, S., ed. *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: ASPI. 2008.

RABAN, P. a kol. *Občanské právo hmotné: relativní majetková práva*. Brno: Václav Klemm, 2013.

ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2010.

ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník: komentář*. 11. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek I. Wolters Kluwert. Praha. 2014.

VÍTEK, J.. *Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012.

Odborné články

- BARTOŠÍKOVÁ, M. Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností. *Obchodní právo*. 1998. č. 11.
- BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*. 2007.
- BOGURSKÝ, P. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue*. Roč.5. č.11-12
- BRANSON, D. M. The Rule That Isn't a Rule - The Business Judgment Rule. In. *Valparaiso University Law Review*. 2002. Volume 36. No. 3.
- BROULÍK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. *Obchodněprávní revue*. 2012. č. 6.
- ČECH, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. *Právní rádce*. 2007.
- DĚDIČ, J., LASÁK, J. Právnícká osoba jako člen orgánu obchodní korporace - vybrané otázky (1. část). In. *Obchodněprávní revue*. 2013. roč. 5. č. 11-12.
- ELIÁŠ, K. Akciové společnosti. Rozhodování kolektivních orgánů. *Ekonom*. 1993. č. 17.
- ELIÁŠ, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. *Právník*. 1999. roč. 138, č. 4.
- HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012. č. 9.
- HANDLAR, J. Právní odpovědnost – netradiční zamyšlení nad tradičním pojmem. In. *Právník*. roč. CXLIII. č. 11. 2004.
- HAVEL, B. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. In. *Právní rozhledy*. 2007. č. 11.
- HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*. 2013. č. 1.
- KORBEL, F. Právnícké osoby v NOZ. *Právo & Byznys: magazín pro právníckou obec a top management*, roč. 2013, č. 10.

KOŽIAK, V. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). In. *Obchodněprávní revue*. 2002. roč. 4. č. 4.

LAGUADO, C.A. Factors governing the appliation of the Business Judgement Rule: An Empirical Study of the US, UK, Australia and the EU. 2006. [online]: http://www.javeriana.edu.co/juridicas/pub_rev/documents/6-Laguado.pdf k 16.10.2014.

PELIKÁNOVÁ, I. Sporné body poslední novelizace obchodního zákoníku. *Právní rádce*. 1997. č. 9.

PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností.

PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*. Roč. 20. č. 10.

ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*. 2012. roč. 20. č. 10.

ŠTROSOVÁ, I. Zásahy do obchodního vedení dnes a po rekodifikaci. *e-pravo*. [online]: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zasahy-do-obchodniho-vedeni-dnes-a-po-rekodifikaci-90444.html> k 15.2.2015.

Online zdroje

ALEXANDER, J. Komentář k ZOK, § 68. *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 2.3.2015].

DŮVODOVÁ ZPRÁVA ZOK, dostupná [online] : obcanskyzakonik.justice.cz

OXFORDSKÝ SLOVNÍK , dostupný [online]: <http://www.oxfordreference.com>

Soudní rozhodnutí

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Cdo 387/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 2001, sp. zn. 5 Tdo 1538/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.2.2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2008, sp.zn. 29 Cdo 2531/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2010, sp. zn. 5 Tdo 1138/2010